היינט 8 זייטן „Radomer-Kiełcer Leben“ 26 (724) — Opłata pocztowa — uiszczona ryczałtem. XV טער יאהרגאנג פרייז 25 גראשען

ראדאמער-קעלצער לעבען

אויפגעהאנגען שלמה בן יוסף ז״ל

ערשיטערענדער איינדרוק אין ראדאם.

די טרויעריגע ידיעה, אז ס׳איז אויסגעפיהרט געווארן דער אורטייל אויף שלמה בן יוסף, וועלכער האט אויסגעהויכט זיין נשמה אויף דער תליה — האט געמאכט אין ראדאם א׳ערשיטערענדן איינדריק. דער היגער נ. צ. א. מיט זיינע אבצווייגונגען: ברית הצהר, ברית החיל, ברית טרומפעלדאר און מסדה, האבן אין זעלבן טאג, מיטוואך גערופן אין דער שטאדטישער שוהל א טרויער-פערזאמלונג אויף 8 אווענד, בין מנחה למעריב.

אויף דער טרויער-פערזאמלונג זענען ארויסגעטרעטן מיט רעדעס, דער פרעזעס פון דער קהלה מ. דען, פרעזעס פון די יודישע קאמבאטאנטן שפערבער, און די רעוויזיאניסטישע טהוער לעשטש, סאמעלסאהן, י. פרידמאן, דארן.

אלע רעדנער האבן פראטעסטירט געגן ארויסטראגן און געגען אויספיהרן דעם טויט-אורטייל.

דער פראטעסט איז אנגענומען געווארן אין א רעזאלוציע דורכ׳ן גרויסן פערזאמעלטן עולם.

חזן קופפער האט געמאכט א נ׳אל מלא רחמים דעם קדוש שלמה בן יוסף און דער בתרי חנוך רוטמאן האט געזאגט קדיש.

Radom, dnia 1-go Lipca 1938 r.
ראדאם, פרייטאג ב׳ תמוז תרצ״ח
טעלעפאן פון רעדאקציע 15 - 18

אבטיילונג פאר קעלץ אויף זייט 7

אבטיילונג פאר אסטראוויעץ, אפאטאוו, וויערזשבניק און סביבה — — אויף זייט 6

מיט גרויס יראת הכבוד און מיט נאציאנאלען שטאלץ
שטעהען מיר ביים פרישען קבר פון אונזער פרייהייטס-קעמפער, גבור און קדוש
קצין הנציבות בפולניה, דעם בתרי

שלמה בן יוסף ז״ל

וועלכער איז אומגעקומען דורך א׳ענגלישען תליון על קידוש השם
אין בליהענדען עלטער פון 22 יאהר.
שלאף רוהיג גרויסער חבר, מיר שווערען ווייטער פארטצוזעצען דעם הייליגען און גערעכטען קאמף
פאר מלכות ישראל אויף ביידע זייטען ירדן.
דיין נאמען וועט דאס יודישע פאלק מיט רוהם דערמאנען

נ. צ. א.
ברית הצה״ר, ברית החיל ע״ש זאב ז׳בוטנסקי,
ברית טרומפלדור, מסדה אין ראדאם

Mądrzy bramini, których słuchać nigdy nie zawadzi
Uczą, że wierzyć nigdy nie trzeba kobiecie
Chyba, że świetne gilzy „Dla Znawców“ doradzi
— Wierz jej wtedy — te gilzy są najlepsze w świecie

ZAKŁAD ELEKTROMECHANICZNY
EDWARD OKRÓJ
Reperacja, zamiana i sprzedaż motorów elektrycznych
Radom, ul. Żeromskiego 15
(Hotel Rzymski w podwórzu)

Najlepsze, najmilsze i najtańsze prezenty dla rodziny i przyjaciół to
kuchenki, żelazka
grzejniki do rurek
poduszki i inne
Do nabycia na dogodnych warunkach
w Radomskim Towarzystwie Elektrycznym Sp. Akc. w Radomiu ul. Traugutta 53

חברנו דוד פינס!
קבל את ברכותינו הלבביות
לארושיך את
אסתר גולדברג
תהי׳ דרכך החדשה בחיים צלחה
וסוגה בשושנים
האחים:
יעקב ויוסף קופמן

א הערצליכען מזל טוב
דעם ה׳ שמואל באנגארטען
וויצע-פרעזעס פון הכנסת-אורחים
צו דער חתונה פון זיין זוהן
יעקב קאפיל
מיט פר״ל
חנה רחל באנקער
דעם יונגען פאר א גליקליך צוזאמענלעבען
און די עלטערן פיעל נחת.
מענדעל ראזענבוים און פאמיליע
פערוואלטער פון „הכנסת-אורחים“ אין ראדאם

מיר ווינשען א הערצליכען מזל-טוב
אונזער חבר יאיר באנגארטען
צו דער האכצייט פון זיין ליבען ברודער
קאפעל מיט פרל. אנדזשע באנקער
דעם יונגען פאר גליק און צופרידענהייט
און די עלטערן נחת.
חברים:
חיים מינצבערג, בעריל שטערן, נפתלי מאנדעלמאן, יעקב לעדערמאן, ירחמיאל שטערן, אברהם האבערבערג, צדוק פעלדפעבער.

ווילט איהר האבען קלארע, זויבערע וועש, נייע גארדעראבעס, שניי-ווייסע פארהאנגען,
גייט נאר צו וואשען און פארבען אין דער באקאנטער
כעמיש׳ער פארבעריי און פראלניע פון דער ערשטקלאסיגער פירמע
A. HEMPEL
Centrala Stare Miasto 7 telefon 19 - 70
Filje Zeromskiego 1
Zeromskiego 21
Zeromskiego 59
Traugutta 11
ווער ס׳האט זיך ניט איבערצייגט זאל פרובען און וועט זיין ענטציקט פון דער שענער, עסטעטישער און פאכמענישער ארבייט. ס׳ווערט אויך געוואשען אויף טריקען — בילינע פרייזען! — פינקטליכע אויספיהרונג סאלידע בעהאנדלונג קומט און איבערצייגט אייך
צענטראלע: אלטע שטאדט 7 אפיצ. טעל 19-70
פיליעס: זשעראמסקי 1 טראוגוטא 11
זשעראמסקי 21, זשעראמסקי 59
ביליג צו וואשען סאפעלושען

די פירמע
י. טענענבוים
זשעראמסקי 28
זוכט
א מיידעל
איז געשעפט אריין
אלס
עקספעדיענטקע
ווענדען זיך אין דער פריוואט-וואהנונג זשעראמסקי 30 אין די שעה׳ן פון 9—10 אווענד.

פּיִערליכער אַרויסלאָז-עגזאַמען פון 34 אַביטוריענטן אויף די דערגענצונג׳ס - פּאַך - קורסען.

די אָוונט-שולע פאַר דערגענצונג׳ס-פאַך-קורסען ביי דער יוד. גמינע האָט היינטיגע וואָך ערטיילט 34 דיפּלאָמען פאַר די שילער פון דער העכסטער קלאַס (3-טע). די דיפּלאָמען דינען אַלס רייף-צייגנישען, וואָס בעשטעטיגען, אַז זיי האָבען געענדיגט די שולע, וואָס איז אַ גרויסער געווינס פאַרן ווייטערדיגען פערפאָלקאָמען זיך אין פאַך, ווי אויך אַ בעדייטענדע פערלייכטערונג ביים ערווערבען אַלע רעכט אַלס טשעלאַדניק און מייסטער.

דעם אַרויסלאָז-עגזאַמען האָבען אַלע 34 שילער פון דער העכסטער קלאַס גוט אויסגעהאַלטען. קיין איינער איז נישט איבערגעבליבען אין קלאַס, וואָס ווייזט אויף דער אויסצייכנונג און איבערגעגעבענהייט פון די פּעדאַגאָגישע כוחות פון איין זייט און אויף דעם בעגעהר צום לערנען און אויף די גוטע פאָרשריט פון די שילער פון דער אַנדערער זייט. אָט די ביידע פּאָזיטיווע מאָמענטען האָבען מיטגעווירקט צו אַזאַ צאָהלרייכע אַרויסלאָז-עקזאַמען פון 34 אַביטוריענטען. דאָס איז די 8-טע אָבער די גרעסטע גרופּע אַבסאָלווענטען, זינט דער ענטשטעהונג פון דער שולע.

צום 8-טען אַרויסלאָז-עגזאַמען, וועלכער איז נאָך דערצו געקרוינט געוואָרן מיט אַזאַ גלענצענדען רעזולטאַט, האָט די לייטונג פון דער שול, צוזאַמען מיט די אַביטוריענטן, איינגעאָרדענט אַ פייערליכען סיום אין לאָקאַל פון „אָרט״.

דאָס איז געווען אַ בעשיידענער געזעגנונג׳ס-באַנקעט פון די לעהרער מיט זייערע שילער. דער באַנקעט, אָדער ווי אַנדערע האָבען איהם אָנגערופען: ראַוט, איז פאָרגעקומען דינסטאָג אָוונד. עס זענען געקומען די לעהרערשאַפט, די תלמידים און אויך פערבעטענע געסט.

אַרום שיין-סערווירטע טישען זיצען אין יום-טוב׳דיקע מלבושים די 34 אַביטוריענטען. שוין דערוואַקסענע יונגעלייט, שענע, פיזישע, גוט-געבויטע און ביז גאָר פיין ערצויגן. אַז מ׳קוקט אויף זייערע סימפּאַטישע, פריינע פּנים׳ער, אויף זייערע בענעמונג און האַלטונג, זעהט מען וואָסערער מהלך ס׳ליגט צווישען דעם אַמאָליגען יונגעל, וואָס איז געגאַנגען אויף דער לערן צו אַ פאַך, ביז׳ן היינטיגען.

ס׳איז ווירקליך אַ נחת צו קוקען אויף די 34 אַביטוריענטען פון די פאַך-קורסען, וועלכע זענען געקומען אין דער שולע אַלס קינדער, אַלס קליינע לערן-יונגלעך ביי פערשידענע פאַכן און זענען דורך דער צייט אויסגעוואַקסן אַלס פולשטענדיגע און פיין-ערצויגענע מענשען מיט אַ געהעריגע וועלטליכע בילדונג און פאַך-קענטנישן. ס׳איז אַ נוצליכע און אַ נויטיגע באַגאַזש אויף זייער לעבענס-וועג אין דער צוקונפט, די יונגעלייט פיהלן דאָס. מ׳דערקענט עס אין דער דאַנקבאַרקייט, וואָס וואָס זיי דריקן אויס זייערע לעהרער און פּראָפעסאָרן, וועלכע זיי רינגלען אַרום מיט אַזוי פיעל ליבע און קענען זיך מיט זיי פשוט נישט שיידן.

דעם פאָרזיץ פון באַנקעט האָט געפיהרט דער לייטער פון די דערגענצונג׳ס-קורסן אינזש. אייזענבערג, וועלכער האָט זיך אין האַרציגע, פאָטערליכע ווערטער געזעגנט מיט זיינע שילער, ווינשענדיג זיי בעסערע צייטען און גליקליכע יאָהרן פאַר זיי גופא און פאַר אַלע יודן.

ס׳האָבען דערנאָך גערעדט פּרעזעסדען, אינזש. שוואַרצבערג, פּראָפ. קאַרמאַן און רעד. הערץ. אינזש. שוואַרצבערג אַלס איינער פון די פּראָפעסאָרן אויף די דערגענצונג׳ס-קורסן, האָט זיך אויך געזעגנט מיט די שילער און דערביי געגעבען אַן איבערבליק וועגן די ענטוויקלונג׳ס-פאַזען פון דער שולע.

די איבריגע רעדנער האָבען בעגריסט די גוטע אַרבייט פון דער לעהרערשאַפט און געווינשן ערפאָלג די שילער, זיי זאָלן ווירדיג רעפּרעזענטירן דעם צוקונפטיגן יודישן בעל-מלאכה, סיי כלפּי פנים, סיי כלפּי חוץ.

אין נאָמען פון די אַביטוריענטן האָט אין שענע ווערטער געדאַנקט די לעהרער, דער שילער שלמה באַרענשטיין.

הרב קעסטענבערג האָט צוגעשיקט אַ בריעף, ווינשענדיג הצלחה די שילער. ער ענטשולדיגט זיך, וואָס צוליב זיין פאָטערס קראַנקהייט, האָט ער נישט געקענט קומען, כדי פערזענליך אַנטייל צונעמען אין דער פייערונג.

די נעמען פון די אַביטוריענטען און זייערע פאַכען זענען פאָלגענדע:

ישראל אַנשיין (מאַלאַוש)

יעקב באַרענשטיין, בנימין פייגענבוים, יחזקאל מאַנדעל, הירש לייב ראָזענצווייג (פריזירערס)

פון שניידער-פאַך: משה פרידמאַן, גרשון קופּערמאַן, שלמה האַנדעלסמאַן, יעקב ראָזענבלאַט, משה טענענבוים, שמעון טענענבוים, אפרים זילבערפאַרב, יצחק קאַרמאַן, ברוך מילשטיין, ירחמיאל פלאַמענבוים.

מעטאַלאָוצעס: יחיאל קופּערמאַן, שמואל גלינקעוויטש, י ש ר א ל ראָזענשטיין, טוביה פּרימער, נחמן גרינבוים.

סטאָליאַרעס: ברוך ווייצמאַן, משה פאַגמאַן.

עלעקטראָ-טעכניקער: רפאל ווייצמאַן שמואל וואַרגאַן.

קאַמאַשענמאַכער: משה גאָלדפאַרב, שלמה שוואַרצבערג.

משה נרינשפּאַן, (צוקערניק) ישראל קירשענבוים (פאָטאָגראַפיסט) מאיר סאַנקעוויטש (קצב) יצחק דייטשער (האַלץ-בראַקער).

קירזשנערס: משה פישמאַן, ישראל קעלמאַן, יודעל רובינשטיין.

פנחס גלאַט (עקספּעדיענט).

די שולע פון די **דערגענצונג׳ס - פאַך**-קורסען צעהלט ביי **היינטיגען טאָג קרוב 200** שילער. אויפן **אָרט פון די 34 אַבי**טוריענטען, וואָס **זענען אַרויס פון דער** העכסטער קלאַס, דערגרייכענדיג אַ גוטען רעזולטאַט - **זענען שוין דאָ 40 קאַנדידא**טען איבערצוגעהן פון דער צווייטער קלאַס אין דער דריטער.

דערביי האָבען מיר נאָר איין ווינש: זאָל מעהר אויסגעברייטערט ווערען דער לימוד פון דער אידישער שפּראַך און פון דער אידישער ליטעראַטור.

יענעם פערווינדעט און זיך דערשאָסען

אין דאָרף קיוואַט, הינטער ראַדאָם, האָט זיך מאָנטאָג אָפּגעשפּיעלט אַ בלוטיגע טראַגעדיע. דער 22-יעהריגער ראַדאָמער איינוואָהנער קאַזשימיעזש גרעגאָרעק (1 מאַי 13) האָט געשאָסען צוויי מאָהל אויפ׳ן דאָרטיגען דאָרפסמאַן אַדאַם נאַדגרודקאָוויטש. נאָכדעם איז גרעגאָרעק בעגאַנגען זעלבסמאָרד, שיסענדיג זיך אין האַרץ אַריין.

נאַדגרודקאָוויטש איז פערווינדעט געוואָרן אין אַ פיס און גרעגאָרעק איז געבליבען אַ טויטער אויפן אָרט.

די סיבה פאַרוואָס גרעגאָרעק האָט געשאָסען אויף יענעם און אויף זיך – איז נישט בעוויסט.

די פּאָליציי פירט אַן׳אויספאָרשונג.

די איינציגע שאָפערן-קורסען
אויף דער קעלצער וואָיעוואָדשאַפט אין ראַדאָם.

אין עטליכע טעג אַרום ווערען געעפענט די איינציגע אויף דער קעלצער וואָיעוואָדשאַפט שאָפערן-קורסען פון סאַמאָכאָדען און מאָטאָציקלען.

די קורסען וועלען געפיהרט ווערען דורך דעם רוטינירטען פאַכמאַן און פּעדאַגאָג ה׳ אינזש. ע. שלאַסקי.

אין דער צייט, ווען מען טראַכט, וואָס פאַר אַ פאַך צו לערנען איז היינט גוט פאַר אידען, איז זיכער, אַז דאָס איז שאָפעריי, מיט וועלכען מען קען אין דער גאַנצער וועלט פערדינען און האָבען אַ זיכער שטיקעל ברויט.

ווער אַלזאָ וויל זיך **אויסלערנען** אַ גוט פאַך, דער פרויך **איילען שנעל אויף** קאָשאַראָווא 3 ראַדאָם, **צו ה׳ אינזש. ע.** שלאַסקי.
5

גניבות אויף די דאַטשע-ערטער.

לעטניקעס אויף די דאַטשע-ערטער הינטער ראַדאָם בעקלאָגען זיך, אַז גנבים בעזוכען זייערע וואָהנונגען ביינאַכט, ווען זיי שלאָפען.

די לעטניקעס האָבען אַ פערדאַכט, אַז די גנבים זאָלען זיך בענוצען בעת מעשה מיט איינשלעפערונג׳ס מיטלען, ווייל ס׳איז אומפערשטענדליך, אַז קיינער זאָל זיך נישט איבערוועקן אין דער צייט, ווען ס׳גראַסירען די איינברעכער.

דערקלערונג.

צוזעענדיק ווי אין דער „ראַדאָמער שטימע״ ווערט געשענדעט דאָס יידישע געדריקטע וואָרט האָב איך באַשלאָסן איבערצורייסן מיט דער דאָזיקער כלומר׳שטער צייטונג און פאַרווער אויף דעם וועג איבערצודריקן מיינע אַרבעטן.

י. ב. שטריימאַן

יודישע סטראַגאַנטעס
מוזען האָבען נייע, עסטעטישע בודקעס.

בשעת די פערשענערונג׳ס-אַקציע פון מאַגיסטראַט מיט דער סטאַראָסטוואָ, וואָס איז די לעצטע טעג געפיהרט געוואָרען ביי אונז אין שטאָדט, זענען די בודקעס אויפ׳ן פּלאַץ יאַגעלאָנסקי געשטאַנען אונטער דער סכנה אומגעלעגט צו ווערן. ווי ס׳איז געווען דער גורל פון אַ סך פאַרקענס. ערשט נאָך אַן׳אינטערווענץ אין מאַגיסטראַט פון קליינהענדלער-פערבאַנד, איז געלונגען אויסצופּועל׳ן, אַז ביז ס׳וועט אויסגעאַרבייט ווערן דער פּלאַן פאַר די נייע טיפּן בודקעס, זאָלן די אַלטע בלייבן שטעהן, אָבער אויך מיט׳ן בעדינג, אַז דער אויסזעהן פון די איצטיגע זאָל אויך פערשענערט ווערן.

דער קליינהענדלער-פערבאַנד פיהרט יעצט אַדורך אַ זאַמעל-אַקציע אין שטאָדט פאַר די יודישע סטראַגאַנטעס, וועלכע זאָלן זיין בכח צו פערשאַפען זיך די נייע בודקעס. עס האָבען זיך שוין דעקלאַרירט צו דעם צוועק די ה״ה ירחמיאל מרגלית און אברהם מרגלית יעדער צו 50 זל:

דער קליינהענדלער-פערבאַנד האָט גלייכצייטיג בעשלאָסען צו ווענדען זיך צום „צעקאַבע״ קיין וואַרשא, ער זאָל ערטיילען אַ געוויסע סומע פון זיין געזאַמעלטען „אויפבוי-פאָנד״ (מיליאָן-קאַמפּיין) אויפצושטעלען די נייע בודקעס, וואָס ברויכען אָבקאָסטען 6000 זל.

פאַר גנב׳ענען אַ פּאָר הויזען —
6 חדשים תפיסה.

אין געשעפט פ ו ן גרייטע אַנצוגער (פּאַשאַ 13) פון פרוי איטאַ קאַץ זענען אַריינגעקומען צוויי דאָרפסלייט, וועלכע האָבען געוואָלט קויפען אַן׳אַנצוג. זיי האָבען זיך געהאַלטען איז איין דינגען און עטליכע מינוטען אַרויסגעגאַנגען און אַריינגעגאַנגען. אין אַ געוויסען מאָמענט האָט די פרוי קאַץ בעמערקט, אַז איינער פון זיי יאַראָשינסקי יוזעף האַלט אונטער דעם פוטער אַ פּעקעל. זי האָט איהם גערופען און געוואָלט זעהען וואָס ער האַלט דאָרט. ער האָט נישט געוואָלט הערן און איז אַרויסאַנטלאָפען פון געשעפט. פרוי קאַץ איז אים נאָכגעלאָפען און פון אונטער דעם פוטער אַרויסגעשלעפּט אַ פּאָר הויזען, וועלכע ער האָט צוגעגנב׳עט ביי איהר אין געשעפט.

באַלד איז אָנגעקומען אַ פּאָליציאַנט און האָט די ביידע „קליענטן״ פערהאַלטען.

איינער פון זיי איז געווען יוזעף יאַראָשינסקי, דער צווייטער סטאַניסלאַוו מאַזשעק.

פאַרן געריכט האָבען זיי זיך נישט מודה געווען. דערביי האָט יאַראָשינסקי ערקלערט, אַז פרוי קאַץ בעשולדיקט אים דערפאַר, וואָס ער האָט ביי איהם נישט געוואָלט קויפען קיין אַנצוג.

בעתן פערהער פון די עדות איז פעסטגעשטעלט געוואָרן, אַז די הויזען האָט טאַקע געגנב׳עט יאַראָשינסקי, וועלכן דאָס געריכט האָט פערורטיילט אויף 6 חדשים תפיסה, אָפּלייגענדיג איהם די שטראָף אויף 4 יאָהר.

סטאַניסלאַוו מאַזשעק איז צוליב מאַנגעל אין בעווייזען פריי געשפּראָכען געוואָרען.

אר.

פון דער יודישער געזעלשאַפט פאַר לאַנדקענטניש
קאַמוניקאַט.

עס ווערט בעקאַנט געמאַכט דער ראַדאָמער יודישער געזעלשאַפט, אַז ס׳איז ענדלעך לעגאַליזירט געוואָרן ביי אונז אין ראַדאָם אַן אָפּטיילונג פון דער יודישער געזעלשאַפט פאַר לאַנדקענטעניש אין פּוילן. די אַנטשטייאונג פון דער געזעלשאַפט וועט זיכער וואַרעם באַגריסט ווערן פון די אַלע קרייזען אין אונזער שטאָט, וועלכע אינטערעסירן זיך מיט טוריסטיק, קאָלעקטיווע אויספלוגען און בכלל מיט לאַנדקענטניש. די דערמאָנטע געזעלשאַפט האָט גרויסע מעגליכקייטן און אויפגאַבען, וועלכע וועלען קענען בריט אויסגענוצט ווערן ביי אַ געהעריגער פאַראינטערעסירונג.

די צייטווייליגע אָרגאַניזיר-קאָמיסיע מיט דענטיסט טאַטאַר אַלס פאָרזיצענדער בראש טרעט שוין צו צו אַ ווערבירונג׳ס-אַקציע פון מיטגלידער און צו דעם צוועק ווערט צוזאַמענגערופען אויף איבעראַכטאָג שבת דעם 9-טן ליפּיעץ אַ פאַרזאַמלונג פון סימפּאַטיקער און פריינד אין לאָקאַל פון שניידער-צעך, אויף וויטאָלדאַ 10.

דער סעקרעטאַריאַט איז טעטיג צוויי מאָל אין דער וואָך, דינסטאָג און דאָנערשטאָג פון 8 ביז 10 אָוונט.

די צייטווייליגע אָרגאַניזיר-קאָמיסיע פון דער יודישער געזעלשאַפט פאַר לאַנדקענטניש אין פּוילן, אָפּטיילונג אין ראַדאָם.

פּעטש.

א געוויסער יוזעף שטענצעל פון סלאָוואַצקי 33 האָט געפּאַטשט אין נייעם גאָרטען דעם ה׳ מיעטשיסלאַוו ראָזענבערג פון שענקעוויטשאַ 4.

וואָס ס׳איז געשעהן און וואָס פאַר אַ טעם עס האָבען פּעטש, דאָס מוזען וויסן און פיהלען די בעלי-דברים גופא.

ערשטער באַנד „יודישער פאָלקלאָר״.

אין פרייטאַגדיגען נומער פון אונזער צייטונג האָבען מיר שוין דערמאָנט אַז אין ווילנע האָט דער „ייוואָ״ אָפּגעהאַלטען אַ וויסענשאַפטליכע זיצונג לכבוד דעם דערשיינען פונ׳ם ערשטן באַנד יודישען פאָלקלאָר. מיר האָבען אויך איבערגעגעבען, אַז אונזער מיטאַרבעטער גבריאל ווייסמאַן האָט באַקומען אַ איינלאַדונג אַנטייל צו נעמען אין דער דאָזיגער פייערליכער זיצונג.

איצט קומען מיר אָנזאָגן די באמת גוטע בשורה, אַז אין אונזער רעדאַקציע געפינט זיך דער דערמאָנטער באַנד „יודישער פאָלקלאָר״.

פון דעם אַריינפיר-וואָרט, וואָס עס גיט די פילאָלאָגישע סעקציע ווערן מיר געוואויר. אַז דאָס רעדאַגירן און אַרויסגעבן דעם באַנד האָט געדויערט גאַנצע 10 יאָהר. דעם גרעסטן טייל פון דעם באַנד האָט רעדאַגירט דער פערשטאָרבענער י. ל. כהן. נישט בלויז רעדאַגירט נאָר אויך געווען – ווי עס שרייבט די פילאָלאָגישע סעקציע דער באַלעבענדיגער גייסט און דער בעל-דעה אין דער אַרבעט פון דער פאָלקלאָר-קאָמיסיע, צו וועלכע עס האָבען געהערט: ש. באַסטאָמסקי, נ. ווייניג, מ. ווינריך, נ. עפּשטיין און ז. רייזען.

עס נעמט אַרום אַ פרייד צו זעהען ווי יונגע וויסענשאַפטלער און פאָלקלאָריסטן האָבען צונויפגעקליבען די אוצרות פון דער יודישער פאָלקס שאַפונג, וואָס זענען צעוואָרפן געווען איבער שטעט און שטעדטלעך אין דער גאָרער וועלט. אומעטום וואו ס׳קלינגט נאָר דאָס יודישע פאָלקס ליד, ווי ס׳וועהבט זיך נאָך די יודישע פאָלקס-מעשה זענען געקומען די יונגע זאַמלער און אונטערגעהערט זיך, צונויפגעזאַמעלט, פערצייכענט און נישט געלאָזן פערלוירן געהן קיין איין ווערטל, קיין איין לידל, קיין איינציגע פאָלקס-מעשה, וואָס אַמאָליגע דורות האָבען אונז איבערגעלאָזן בירושה.

דער באַנד איז איינגעטיילט אין 5 הויפּט-אָפּטיילונגען 1) לידער, מעשיות און מסורות. 3) וויצן און וויציגע מעשה׳לעך 4) פּורים שפּילן און 5) סימנים און סגולות.

יעדע הויפּט-אָפּטיילונג נעמט אַרום זייער אַ סך אינטערעסאַנטע און פערשידענפאַרביגע מאַטעריאַלען 1): באַלאַדעס, ליבע-לידער, טאַנץ-לידער, חתן-כלה-לידער און חתונה-לידער, וויגלידער פאַמיליען-לידער, רעקרוטן און סאָלדאַטן-לידער, מלחמה-לידער, אַרבייטער-לידער, שטאָכלידלעך, הומאָריסטישע לידער, גנבים-לידער, לידער מיט אַ רעליגיעזן אינהאַלט, פּורים-לידער, לידער וועגן מענטשענ׳ס גורל און פערשידענע לידער. 2): שולן און מצבות, צוועלף ביינאַכט אין שול, קלויסטער׳ס, גלגולים, אוצרות שרעטעלעך און שדים. 3): מאָטקע חבד, הערשעלע אָסטראָפּאָלער, פראַים גריידינגער. 4): דער חכם מיט דעם נאַר, רויבער-באַנדע-שפּיל, דער גזלן, זאַנוועלע פּיאַק-שפּיל, שניידער-שוסטער-שפּיל, דער טאַטע מיט׳ן זוהן, רבינו-גרשון-שפּיל, די איינגעמויערטע פרוי, רבי-שפּיל און חסיד-דייטש-שפּיל. 5): בעלי-חיים און געוויקסן. די דאָזיגע אויסגערעכנטע קעפּלעך נעמען ווידער אַרום זייער אַ סך אינטערעסאַנטע אונטער-קעפּלעך. אָבער עס וואָלט צופיל אָרט פערנומען זיי אויסצורעכענען, צוליב דעם זעלבען מאָטיוו פון מאַנגעל אין אָרט וועלן מיר זיך נישט אָפּשטעלן אויף יעדן מיטאַרבייטער בעזונדער און נישט ציטירן זייערע אַרבייטן. מיר וועלן דאָס טהוען אַ צווייט מאָהל. איצט וועלען מיר נאָר אויסרעכענען דריי אַנטייל-נעמער, וועלכע האָבען אַ גאָר גרויסן און אינטערעסאַנטן צושטייער געגעבן פאַר דעם דאָזיגן באַנד. דאָס זענען: 1: איינגעלצין אהרן און חיה פון פּאָדבראַז, 2) פּיפּע שמואל זיינוועל פון סאַניק און 3) –אונזער בן-עיר גבריאל ווייסמאַן, וועלכער איז פערטרעטען מיט 9 אַרבייטן: 2 טאַנצלידער, 6 פאָלקס-סימנים און 1 פּורים-שפּיל, צו וועלכן עס איז צוגעגעבן אַ בעמערקונג און וואַריאַנט פון ד״ר יצחק שיפּער.

אינ׳ם באַנד געפינט זיך אַ גרויסע אָפּטיילונג נאָטן צו אַ טייל לידער און פּורים-שפּילן און אויך אַ קאַרטע (מאַפּע) וואָס ווייזט דעם פערנעם פון דער טעריטאָריע, פון וואַנען עס שטאַמט דער פאָלקלאָר-מאַטעריאַל.

בכלל האָט דער באַנד אַ העכסט עראָפּעאישן פערנעם און מאַכט אַ גאָר גוטן איינדרוק מיט זיין שענעם צוזאַמענשטעל, ריינע דרוק און עסטעטישן אויסזעהן. דער באַנד איז אַ צירונג ביי יודן.

די אַרויסגעבער און מיטאַרבייטער — אַן אמת׳ן יישר-כוח.

איינער.

אונזער וואָרט
נאָך די 2 קאָנפערענצען מכּח די יודישע אַרבייטסלאָזע.

צוויי קאָנפערענצען זענען גערופען געוואָרן אין שייכות מיט דער פראַגע פון די יודישע-אַרבייטסלאָזע אין אונזער שטאָדט.

די ערשטע קאָנפערענץ איז צושטאַנד געקומען ביי דער בעטייליגונג פון די יודישע ראַטמענער מיט פאַרשטעהער פון פערשידענע אָרגאַניזאַציעס און אינסטיטוציעס. ס'איז אויך געקומען אַ גרופּע פון די אָרימע, אויסגעהונגערטע אַרבייטסלאָזע, וועלכע האָבען זייער גאַנצע האָפנונג געלעגט אויף דער קאָנפערענץ, גלויבענדיג, אַז זי וועט אָננעמען אַזאַ בעשלוס, וואָס וועט זיין בכח צו ענדערן דעם הונגער-גורל פון זייערע פאַמיליעס.

דער פּרעזעס פון ראַטמענער-קאָלאָ ד״ר פאַסטמאַן האָט געהאַלטען אַ שענע רעדע, וואָס האָט בעגעבען צו פערשטעהן דעם היינטיגען יודישען מצב, וואָס אַלע האָבען אייגענטליך גוט תופס געווען... ד״ר פאַסטמאַן האָט נאָך צוגעגעבען, אַז ווען מיט דער שטאָדט וואָלטען נישט אָנגעפיהרט סאָציאַליסטען, וואָלט מען געקענט גלויבען, אַז עס ווערט געטריבען אַנטיסעמיטיזם.

דער דאָזיגער אַרגומענט איז אַביסל שווערליך צו פערדייען. אפשר וואָלט דער דאָקטאָר געווען אַזוי ליבענסווירדיג און געגעבען מיר צו פערשטעהן, ווי אַזוי נאָך ערגער וואָלטען הייסט עס אין דעם ענין געהאַנדעלט די אַנטיסעמיטען. זיי וואָלטען משמעות נישט אַגגענומען קיין יודען צו די שטאָטישע סעזאָהן-אַרבייטען. און וואָס איז דען יעצט?

אויף דער קאָנפערענץ האָבען זיך געלאָזט אויך הערען צוויי ראַטמענער, וועלכע האָבען ערקלערט, אַז ס'איז גלייכער אַוועקצולעגען די מאַנדאַטען, איידער אַנצוטרעפען אויף אַזאַ בעציהונג מצד דער שטאָט-פערוואַלטונג לגבי די יודישע אַרבייטסלאָזע.

מ'האָט גערעדט, מ'האָט דיסקוטירט אין דער בעל דבר גופא, די יודישע אַרבייטסלאָזע זענען געזעסען אין גרויס ערוואַרטונג, הערענדיג די געשפּרעכען, וועלכע ווערן געפיהרט נאָר צוליב זיי און אַרום זיי.

עטליכע שעה האָט געדויערט די קאָנפערענץ. אונזערע פאַרשטעהער פון די פערשידענע אָרגאַניזאַציעס, וועלכע האָבען נישט פיינד כיבודים, האָבען אָבער גאָרנישט אויפגעטוהן. דער אָרימער איז ווידער געבליבען אָהן אַרבייט, אָהן ברויט און טאַקע אין דער צייט, ווען די שטאָדט-פערוואַלטונג, ווען די ליי-טער פון מאַגיסטראַט זענען דאָך סאָציאַ-ליסטען, און „יודישע פריינד״.

די ערשטע קאָנפערענץ, ווי מ'זעהט האָט גאָרנישט געגעבען, ס'איז נאָכגעקו-מען אַ צווייטע קאָנפערענץ. דאָס מאָהל שוין פון גאָר אַ ענגען קרייז און, פערשטעהט זיך, ווענן זעלבען ענין — געגעבען בעשעפטיגונג ביי די סעזאָהן-אַרבעט די יודישע אַרבייטסלאָזע.

אויף דער צווייטער קאָנפערענץ וועל-כע איז אָבגעהאַלטען געוואָרן מיט'ן שטאָדט-פּרעזידענט גזשעטשנאַראָווסקי, זענען געגאַנגען ד״ר פאַסטמאַן מיט'ן לאַווניק משה ראָטענבערג, וועלכע האָבען געוויס געמאָהלט פאַרן פּרעזידענט, די טרויעריגע לאַגע פון אָט די אומגליקלי-כע אידען, פאָדערענדיק און בעטענדיק פאַר זיי אַרבייט; ס'איז אויך גאַנץ מעגליך, אַז פּרעזידענט גזשעטשנאַראָווסקי האָט אפילו העפליך צוגעזאָגט, אַז אַלץ וועט זיין „אַל-רייט״. אָבער מיט וואָס, פרעגט זיך, זענען די צוויי אידי-שע פאַרשטעהער אַרויס פון פּרעזידענ-טען-קאַבינעט? וואָס האָבען אין ס״ה פון די צוויי קאָנפערענצען די אידישע אַר-בייטסלאָזע געוואָסן, צי דעמאָלט ווען די „טאַטעס״ פון שטאָדט זענען נישט געווען קיין סאָציאַליסטן, וועלכע מען האַלט פאַר אידען-פריינד, צי איז דאַן ביי די שטאָט-אַרבייטן געוועזן בעשעפטיגט אַזאַ נישטיגע צאָהל אַרבייטער ווי היינט?

מ'דאַרף נישט פערגעסן, אַז די סע-זאָהן-אַרבייטען האַלטען נישט אָן קיין גאַנץ יאָהר. שוין דער נאָמען אַליין זאָגט, אַז דאָס איז נישט קיין סטאַבי-לער ענין; אין דעריבער יעדער טאָג, וואָס געהט פערלוירן פאַר'ן יודישען אַרבייטסלאָזען, אַ בעדייטענדער היזק; נישט בלויז אין געלד-פערדינסט, נאָר אַ זאַך, וואָס האָט אַ סך צו זאָגן וועגן זיין הונגער און נויט. ווען אַלזאָ עפּעס פאַר זיי טוהן, איז וואָס גיכער, וואָס שנעלער. מיט בלויז הבטחות קען מען די הונגעריגע נישט שפּייזען. די לייטער פון שטאָדט מוזען זיך שנעלער דעצי-דירען: געבען אָדער נישט געבען. אויב געבען, איז לפּחות אַנ'ערטרעגליכען פּראָ-צענט; אויב נישט, דאַן מוזען די אידישע ראַ ט מ ע נ ע ר מיט די אַ ר ב יי ט ס ל אָ ז ע זיך ווענדען אין אַ דעלעגאַציע צום קעלצער וואָיעוואָדאַ און ווען דאָס זאָל אויך נישט העלפען, דאַן האָבען אונזערע ראַטמענער נישט מעהר וואָס צוטוהן אין שטאָדט-ראַט.

א. ראָזענפעלד

נייע פרנסות פאַר יודען.

אין דער לעצטער צייט, זינט ס'איז איינגעפיהרט געוואָרן באַגרעניצונגען פאַר דער ריטועלער שחיטה און נאָך מעהר נאָכן אָננעמען אין סיים דעם פאַרבאָט פון שחיטה, מערן זיך אַרטיק-לען אין דער פּרעסע (צענטראַלע און פּראָווינציאַנעלע) וועגן דער נויטיקייט און וויכטיקייט פאַר יודען צו פאַרנעמען זיך מיט הינער-צוכט. דערביי שפּילט זיך פאַנאַנדער די פאַנטאַזיע ביי די מענטשען, וועלכע ציען חיונה פון די נייע פרנסה-קוואַלן אין די צענדליגער טויזענטער.

ס'איז קלאָר, אַז די מחברים פון די אַרטיקלען, פעאיגע שרייבער, פאַרשטיי-ען זיך אָבער אַזוי אויף דעם מין תרנגול, אַקוראַט ווי דער האָן אויף דעם בני אדם. און ס'איז גאָר נישט קיין שווערע אַרבעט צו שרייבען וועגן זאַכען, וועגן וועלכע מ'האָט נישט קיין אַנונג, אָדער צו וועלכע מען האָט זיך קיינמאָל נישט צוגערירט.

מיט אַ קורצע צייט צוריק, האָט דער „נאַווי גלאַס״ אָפּגעדריקט אַ ברייטען אַרטיקל פון אַ פאַכמאַן אויף דעם געביט, אין וועלכן ס'ווערט גענוי אויפגעוויזען די נישט רעאַלקייט און אילוזאָרישקייט פון אַזעלכע פּראָיעקטען.

דער דערמאָנטער מחבר ווייזט אויף, אַז אַ הין לייגט פון הונדערט ביז 120 אייער אַ יאָר. רעכענענדיג אַ שטיק צו פינף זעקס גראָשן, מאַכט עס דורכשניט-לעך אויס ביי זעקס זל., דערביי קאָסט דאָס אויסהאַלטען אַן עוף פון אַכט ביז 10 זל. דאָס איז ביי לייגענדיגע הינער, העגער זענען גאָר אומזיסטע פרעסער.

ווי אַזוי זשע לוינט עס די גאַנצע פּראָדוקציע? דערויף קומט אָן אַן ענט-פער, אַז אין די גרעסערע ווירטשאַפטן האַלטעט מען טאַקע נישט קיין עופות אויף פאַרקויף. די גאַנצע הינער-פּראָ-דוקציע צו דעם צוועק קומט פאָר אין די קליינע פויערישע ווירטשאַפטען.

די הין געפינט זיך אַליין שפּייז אויפן הויף פון די אָפּפאַלעכצן אין דער ווירטשאַפט. אַזוי אַרום קאָסט עס דעם פויער כמעט ווי גאָרנישט די גאַנצע פּראָדוקציע. דער מחבר לייגט פאָר די פּראָווינצער יודען, וועלכע פערמאָגען אַ הויף אַרום שטוב, צו האָדעווען הי-נער פאַרן אייגענעם געברויך, אָדער אויף אַ שטיקל הכנסה.

צי דאַרף מען שוין איבער דער גאַנצער פראַגע אַריבערגיין צום טאָג-אָרדנונגז אַבסאָלוט נישט. מען דאַרף נאָר דעם ענין הינער אָננעמען אַלס אויסגאַנג-פּונקט צו אַ פיל ברייטערע אַקציע מיט אַ פיל ברייטערען פאַרנעם.

ווי אין אַ באַקאַנט מעשה'לע איז פון אַן איי, נאָכדעם אַ הין, אויסגע-וואַקסן ביי אַ פויערטע אַ גאַנצע ווירט-שאַפט, אַזוי דאַרף די פראַגע אַרויסגע-ברייטערט ווערן צו אַ גרויסען ווירט-שאַפט-פּלאַן, אין וועלכן די עופות און אייער-פּראָדוקציע זאָל פאַרנעמען אַ באַשטימטען ווינקל.

מיר מוזען באַווייזען דעם פּוילישען פאָלק, אַז מיר ווילען און קענען אי-בערגיין צו שעפערישע פיזישע אַרבעט, און דערביי בהדרגה איבערשיכטען סאָציאַל אַן אַנגעזועהענעם טייל פון פּוילישען יודענטום. שאַפענדיג פרישע קוואַלען פון חיונה פאַר טויזענטער און שפּעטער צענדליגער טויזענטער דאָ אויפן אָרט, און דערמיט אויך בעסער צוגרייטן עווענטועלע קאַנדידאַטען אויף עמיגראַציע.

מיר מוזען זיך דערנעהנטערן צו ערד-אַרבעט.

ווי אַזוי מאַכט מען עס?

עס וואָלט געווען מעהר ווי אַן אוטאָפּיע-פאַרשלאַג איינצואָרדנען די דעקלאַ-סירטע יודען אויף ערד. ס'וועט אָבער נישט זיין קיין הוילע פאַנטאַזיע צו רופען אַ גרויסען טייל פון דער יוגענד זיך צו שטעלען צום אַקער און קאָסע.

ס'האַנדעלט זיך דאָ נישט וועגן פערוואַנדלען אַ טייל פון יונגען דור אַלס זעלבסטשטענדיגע ערד-אַרבייטער, כאָטש אַזעלכע פערמאָגען מיר אויך, בעזונדער'ס אויף די קרעסען. דאָ רעדט זיך וועגן שאַפען לאַנדווירטשאַפטליכע קאָלאָניעס (אָדער קבוצות) פאַר יוגענד, וועלכע זאָלען איינפיהרען אַלע פאָרמען פון לאַנדווירטשאַפט, צו דעם בהמות און עופות-ציכט, ביהנען ציכט, ווי אויך אַלע אַרט אַרבייטען (איבעראַרבייטען), וואָס זענען פערבונדען מיט לאַנדווירט-שאַפט.

ס'דאַרפען דערביי אויסגענוצט ווערען די דורות'דיגע דערפאַרונגען פון די פויערים, די דערגרייכונגען פון דער ווייסענשאַפט און דאָס רבי-געלד פון די „החלוץ״ - קבוצים.

די קאָלאָניעס קענען דערפיהרט ווע-רען צום צושטאַנד פון זעלבסט-אויסקום; דערביי קען דער ווינטער נאָך אויסגע-נוצט ווערען פאַר צוגאָב - אַרבייטען פאַכמענישע אין די קאָלאָניעס גופא. נאַטירלעך דאַרף אַלץ פריהער בעטראַכט ווערען דורך פאַכמענער אויף דעם גע-ביעט. די דערפאַרונג בעווייזט, אַז אַ קוואַליפיצירטער גערטנער מאַכט אַ לע-בען פון זיין אַרבייט אויף אַ גאַנץ קליינעם שטח ערד.

שוין אין דער עלעמענטאַר-שולע דאַרף אָפּגעגעבען ווערען אַ גאָר בכבודיג אָרט דער נאַטור-ווייסענשאַפט, וועלכע דאַרף וועקען ליבע און חשק צו ערד-אַרבייט. נאָכמעהר דאַרף מען ענטוויק-לען אַ קולט פאַר לאַנדווירטשאַפטליכע אַרבייט ביי דער יוגענד, סיי דורך דער פּרעסע, סיי דורך לעקציעס און פאַר-לעזונגען.

זאָל ביי יעדער שולע, נאָר מעגליך געשאַפען ווערען אַ גאָרטען און צוזאַ-מען מיט די פאַרלעזונגען פאַר דער יוגענד וועגען די נייעסטע שטרעמונגען אין דער וועלט-ליטעראַטור, אָדער וועגן נייעס פון דער יודישער ליטעראַ-טור זאָלען אויך קומען פאַרלעזונגען וועגן די נייעסטע מעטאָדען פון זייה-ען קאַרטאָפעל.

און נאָך אַ זאַך: בעת אַ גרויסער טייל פון דער נישט-יודישע יוגענד פערנעמט [illegible] מיט פּאָליטיק — זאָל זיך די יודישע יוגענד פערנעמען מיט שעפערישע [illegible] ארבייט, וועלכע [illegible] רעאַלקאָס, דערפיהרען צו דער איבערשיכטונג פון דער יודי-שער בעפעלקערונג און צו דער נאָר-מאַליזירונג פון איהר גאַנצער סאָציאַ-לער סטרוקטור.

ל. ק.

קורצע אויפקלערונגען.

שטראָף - מאַנדאַטען

פאַר נישט פאַרשריטסמעסיג איבער-געהן די גאַס, אָדער פאַר בעגעהן אַן אַנדערע דראָבנע עבירה ווערט מען בעשטראָפט מיט אַ מאַנדאַט.

ס'זענען אָבער פערהאַן עקשנים, וועלכע ווילען בשום אופן נישט בעצאָה-לען דעם געפאָדערטען גילדען אָדער צוויי; שלעפּט מען אַזאַ איינעם אין קאָמיסאַריאַט, וואו מ'שטעלט געגען איהם צוזאַמען אַ פּראָטאָקאָל און שפּעטער בעקומט ער פון סטאַראָסטווע אַ נאָקאַז שוין אויף 10 גילדען.

זיין עקשנות איז אָבער נאָך נישט געבראָכען, ער פאָדערט אַן עפענטליכע פערהאַנדלונג, העכערט מען איהם די שטראָף אויף 25 גילדען, אַפּעלירט ער דאָך אין געריכט, אויך דאָרט קען ער זיך נישט גערעכטפערטיגען, דערלעגט מען איהם צו 25 זילדען.

אַזוי אַז אַנשטאָט ווי געזאָגט אַ גיל-דען אָדער צוויי, בעצאָהלט ער 50, היינט וואו זענען די געריכטס קאָסטען, צייט פערלוסט, שפיכות-דמים.

אָפט ענדיגט זיך אַזאַ „מיספערשטענ-דניש״ אויך מיט אַ תפיסה-שטראָף פאַר שטעלען אַ ווידערשטאַנד דער מאַכט.

בכדי אָט די אַלע דראָהענדע שלעק אויסצומיידען, ראַטען מיר אין יעדען פאַל תיכף דעם געפאָדערטען מאַנדאַט מאַנדאַט צו בעצאָהלען און זיך נישט אַריינצולאָזען אין קיין איבעריגער פּאָ-לעמיק מיט'ן פּאָליציי-פונקציאָנאַר און בפרט נישט צו דערלאָזען דעם ענין אוועקצוגעהן אין די הויפטערדיגע אינ-סטאַנצען, ווייל זעלטען געלונגט אַזאַ פערשוולדיגטען זיך ריינצוואַשען און דעריבער ענדיגען זיך אַזעלכע ענינים כמעט אין אַלע פאַלען מיט געהעכערטע שטראָפען.

מיליטער - דינסט.

פיל פאָטער-פליכט'יגע יונגעלייט מיי-נען אַז אויב מ'קאָן מאַכען אַן אַפּיע-קונסטווע אויף עלטערן, ברידער און שוועסטער, אַפילו אויף שטיף-שוועסטערן און ברידער, ממילא מעג מען דאָך אַוודאי אויף אייגענע קינדער און ווייב. זיי ווענדען זיך דעריבער צו דער מאַכט, אַז מ'זאָל זיי דערלויבען חתונה צו האָבען אָדער זיי האָבען חתונה אָהן אַזאַ ווענדונג צו דער מאַכט, וועגען אַ דערלויבעניש, זייענדיג זיכער, אַז זיי וועלען פון אַזאַ שריט, ווי ס'זאָל נישט זיין, האָבען אַ געוויסען נוצען ביים מיליטער דינסט.

איז דעריבער כדאַי די פעראינטער-סירטע אויפצוקלערען, אַז ערשטענס דאַרף מען נישט האָבען קיין שום דער-לויבעניש אויף חתונה צו האָבען, כל זמן מ'איז נאָך נישט אַריינגעצויגען געוואָרען אין אַקטיווען דינסט. צווייטענס ווערט אויף קיין פרוי און קינדער די הנחה אַלס איינציגע שפּייזער נישט אַנערקענט און דריטענס גיט דאָס חתו-נה האָבען פאַר'ן פאָטער און דאָס איינ-אָרדנען זיך אַן אייגען משפּחה-לעבן דעם פאָטער-פליכטיגען בכלל נישט קיין שום הנחה אין פּרט פון מיליטער-דינסט.

אַנטאָניוּבקע.

עטליכע קילאָמעטער פון ראַדאָם, אויף דעם וועג וואָס פיהרט קיין קאָ-זשעניץ, ליגט צעוואָרפען צווישען וועל-דער דאָס פּאָפּולערע דאַטשע-אָרט אַנ-טאָניוּבקע, וואָס איז זומער-צייט — פול געפּאַקט מיט יודען. און עמך, פשוט'ע פאָלקס-מענשען, וואָס קענען נישט דער-גרייכען אין אַנדערע מקומות, רופען עס גוטמוטיג אַנטאָניסבאַד. אַ פערגלייך להבדיל צו מאַריענבאַד, קאַרלסבאַד, וואו די רייכע פאָהרען זיך קורירען, ערהאָ-לען, וואָס איז פאַר די פּראָסטע בשר ודם'ס נישט דערגרייכבאַר — האַלטען זיי טאַקע, אַז דער אַנטאָניוּבקער וואַלד, איז דער בעסטער פון אַלע און די לופט דאָ איז די ריינסטע און איז מסוגל צו לינדערען אַלערליי קראַנקהייטען. קומען טאַקע אַהער פערשידענע מענשען; ס'קו-מען מענשען מיט פאַראַליזירטע צעבראָ-כענע גלידער און וואַרעמען זיך אונטער די זון, אָטעמען איין די פריהמאָרגענ-דיגע וואַלד-פרישקייט און די פאַרנאַכ-טיגע קיהלע ווינטלען.

צווישען וועלדער ליגען צעוואָרפען פויערישע כאַטעס וואָס ווערען איבערן זומער פערוואַנדעלט אין ווילעס, מיט ברייט - רחבות'דיגע ווערענדעס, אין וועלכע מען זיצט און מען פּראַוועט סעודות. דאָ צווישען די געדיכטעניש פון וועלדער וואָס זענען צעזייעט מיט הויך-שלאַנקע סאָסנעס, וואָס פאַררייסען די קעפּ אַרויף צו די בלויע אַנטאָניוּבקער הימלען — קומען אַרויס מענשען אָפּרוען זייערע אויסגעמאַטערטע גופים פון די טאָג-טעגליכע פּאָרציעס סם, וואָס דער-לאַנגען זיי די טעגליכע צייטונגען מיט זייערע בלוטיגע בילאַנסען פון וועלט-שריפות, וואָס ברענען און צינדען זיך וואָס אַמאָהל מעהר אָן. אין צענטער פון אַנטאָניוּווקע שטייט דאָס געוועלב פון אייזיק'ן. אַ הויך פעסט-געבויטער יוד, מיט אַ גרויליכע באָרד, למדנ'ישע קניי-טשען אויפ'ן שטערן און אַ הויך היטל, זעהט ער אויס ווי יעקב - אבינו אויף די אילוסטרירטע - הגדות. צו איהם, צו אייזיק'ן דעם ערליך-יודישען דאָרפ'ס-מענש, וואָס איז איינגעוואָרצעלט, און פילט זיך באַהעפט מיט די אַרומיגע פעלדער און וועלדער — קומען אַלע קריסטען און יודען נאָך עצות, אינפאָר-מאַציעס. אייזיק, אַ בקי אין די דראַב-נע-אותיות, מאַכט נישט קיין אונטער-שיד, אין די באַציהונגען מיט די אַרו-מיגע יודישע איינוואוינער. די [illegible] צו איהם אַרויס, בעווייזט, אַז דער פויער דאַרף [illegible] לעבען מיט'ן יוד בשלום. און אַנטאָניוּבקע איז טומלדיג, אַ יאַריד. מען שטראָמט פון די וועלדער, מען וויל וואָס מעהר אַריינכאַפּען פון גאַס-לוסט און די וואָס האָרפּען זיך אַמייסטענס אין די אויגען זענען אויסגעבלייכטע ווייבלעך מיט איינגע-פאַלענע באַקען, אויסגעלאָשענע אויגען וואָס דאַרפען נויטיג זיך קורירען. זיי האָבען זיך אויפגעפּעפּנט „פּענסיאָנאַטען״ און וואַרטען מיט אויסגעשפּיצטע אויערען סאָמער קומט אַ גאַסט, וואָס וועט גע-בען צו פערדיענען אַ פּאָר גראָשען פאַר'ן אַרבייטסלאָזען מאַן מיט די ראַכי-טיש-קראַנקע קינדער.

אין פריען פרימאָרגען לויפען ווייבער פערשמייטע, פערשוויצטע, א י ב ע ר די לענג פון קילאָמעטערס מיט קוישלעך פּרוכטען, „וולאָשציזנע״ און בעטען זיך רחמנות'דיג ביי די לעטניאַקעס, וואָס עפּענען געניצענדיג די טירען, צו קויפן פריש און ביליג. פון זייערע פּנים'ער, גי-סען זיך קאָכעדיגע שטראָמען שוויס און זיי זעהען אויס ווי צעפּייניגטע מאַרטי-רערינס.

ס'רוישען אין וואַלד די בוימער און שאָקלען מיט זייערע קעפּ און אין זייע-רע שאָטענס געפינען מענשען אָפּרוה נאָכ'ן שטאָדטישען געטומעל און אייגע-נעם פּיין. זיי ווילען זיך פערגעסען כאָטש אויף טעג, שעה'ן. דער וואַלד איז ליטער, פריש. די בוימער וויגענ-דיג זייערע שמאָלינקע גופים, זעהען אויס. ווי אַ מחנה צעשטעלטע דאָוו-נער'ס און אין זייער רוישען וואונדערען זיי זיך, וואָס די וועלט איז אַנדערש געוואָרען. פאַרוואָס איז דאָ אַזוי פיעל מענשען - שנאה, ראַסען-האַס?

דער וואַלד איז פאַר אַלע. דער סריגעל שרייט אויס פריילין זיין קוקו-גרוס פאַר אַלע און זיין עכאָ וואָס צע-טראָגט זיך איבער פעלד און וואַלד, טראָגט אין זיך דאָס גאַנצע פון פרייען פליה און פלאַטער...

מ. גוטהערץ.

דער יורד
(סקיצע)
פון מאיר הערץ.

אין סוף דארף אדער אין אנהויב דארף. ס׳ווענדעט זיך פון וועלכער זייט מ׳קומט אן. דארט הארט צום שליאך-צו שטעהט איינזאם, א שטיק מהלך אבגערוקט פון די איבריגע דארפישע הייזלעך, א איינגעבויגענע מפולת׳דיג הייזל, פון וואנען ס׳קוקען ארויס לאנגע שויבען־טירען ווי שווארץ-אפעלדיגע אויגען, וואס קומען ארויס פון א ליימיגען סקעלעט פול מיט גרוילעכדיגען עלענד.

דארט האלט הירש נחמן יאנאוועקער זייט יאהרען די קרעטשמע.

שטענדיג איז דארט שטיל, רוהיג. א גאנצען טאג הערט מען נישט מעהר ווי קרייען די הענער און אין זומער דאס שארכען פון די בעבלעטערטע בוימער, וואס שטעהען שורות׳ווייז אויסגעשטעלט איבער׳ן שליאך, ווי א צושאטענע מחנה סאלדאטען.

זעלטען קוילערט זיך אדורך א מאל א פוהר איבער דער געפאלבטער אויסגעהארטציועטער בלאטע. אבער אפילו די רעדער-קלאפעריי מיט׳ן טראסקעריי פון די פערדישע פאדקאוועס ווערען איינגעשלינגען פונ׳ם אויסגעקנעטענעם בלאטיגען שליאך, וואס האט ועהר ליב די שטילקייט, אז ער לאזט זיי נישט צו-הויך אבהילכען אונטער זיין ווייכען רוקען, ווי א מאמע, וואס פערשטעלט מיט דער האנט דאס מויל פון איהר וויינענדיג קינד, ס׳זאל נישט צושטערן דער ארומיגע רוה.

ביז פארנאכט-צו זעהט מען אין קרעטשמע נישט אריין קיין שאטען פון א מענש; רעדט עמיץ פון הירש נחמנס בני בית אויס א ווארט הילכט עס אפ מיט א ווידער-קול אין הוילען קרעטשמע-חלל, ווי אין א פערשטייפטע פוסטקייט. א מאדנע געפיל פון לאנגווייל הערשט אין קרעטשמע, וואס איז דאכט זיך עפיס פער׳משפט, פון די נישט ווייטע הייזלעך, צו זיין פעראייזאמט און לעבן אין כסדר׳דיגן אויסקוקען נאך עפיס.

דורך דער גאנצער צייט, וואס הערש נחמן וואוינט אויפ׳ן דארף, דאכט איהם און ער לעבט אלץ מיט׳ן געפיהל, אז דאס גאנצע לעבן איז נאר דורכלויפענדיג, א שטייגער ווי א באהן סטאציע, דורך וואו מ׳פאהרט נאר דורך. דאס איז דערפאר, ווייל ער איז געבוירן אין שטאדט און דאס דארף האט ער נאר געקענט דורכפאהרענדיג שנעל אויף די פוהרען. די דארפישע איינגעבויגענע הייזלעך מיט די בוימער זענען פאר איהם צוגלייך ווי די פעלד-בייטען דורכגעפלויגען, און ער געדענקט נאך ווען ער האט זיך דאמאלס נאך אבגעשטעלט אין דער זעלבער קרעטשמע, בעת זי האט אנגעהערט צו בער דעם דארפסמאן.

טיף אונטער זיין ברוסט טראגט ער נאך געפיהלען, וואס האבן איהם דאמאלט ארומגענומען, זייענדיג דא אין קרעטשמע אלס רייכער בחור. אז וואס? — אז ער וואלט קיינמאל דא אין אזא קרעטשמע נישט געקענט פערבלייבען, אין אזא איינזאמקייט און שטילקייט. אזוי האט ער געטראכט און געפיהלט יענע מאמענטען, ווען ער האט דא אין דארף געוויילט.

הירש נחמן וואוינט שוין יאהרען אויפ׳ן דארף און שטענדיג דאכט אים, אז ער פאהרט און איז נישט קיינמאל אויף אנ׳ארט.

אין דאזיגען איינעם געפיל דריקט זיך אויס צו מייסטענס הירש נחמנס יורד-בעשטאנד. מיט דעם איינעם איז ער מעהר אומגליקליכער פון זיין גאנצער משפחה, פון זיינע אלע פרידערן און שוועסטערן, וועלכע זענען אויך יורדים אין דאך פיהלען זיי זיך נישט צעבראכען ווי ער.

אז ער זיצט פארטראכט אויף דער באנק ביי דער טיר, און אז א פוהר קומט אן צופאהרען פול מיט סוחרים, וואס דראפטשען זיך ארויס פון דער בויד און שטייגען אב אין קרעטשמע, פרישען ביי איהם אויף די זכרונות און ס׳דאכט אים, ווי ער וואלט ערשט נאר וואס אראבגעשטיגען פון דער פוהר.

ער בעגלייט די אוועקפאהרענדע מיטן געפיהל פון אנ׳ארים געפאלען קינד, אין וועלכן מ׳האט פערגעסן מיטצונעמען אויף דער חתונה צוליב׳ן גרויסען פארעניש.

אין קרעטשמע פארען זיך ביים בופעט זיינע טעכטער און ער אליין זיצט אן גאנצע טעג מיט אנגעשפארטע פיס אויפ׳ן ווייסען שטיין נומער „37-ער וויארסט" און האלט אין איין טראכטן פון זיין אמאליגען דורכפאהרען דורך דער זעלבער קרעטשמע.

הירש נחמן׳ס קינדער פילען און פארשטעהן דעם טאטענ׳ס רעיונות, לעזען עס אב פון זיינע גערינצעלטע קנייטשען און צייכענס אויפ׳ן פנים, רעדן זיי גארנישט נור טראכטען פונקט ווי דער טאטע און לאזען איהם צורוה, נישט פערלאנגענדיג ער זאל אמאל עפיס טון.

אין קרעטשמע קומט הירש נחמן נאר דעמאלט אריין ווען סוחרים קומען אן, געהען אריין אין קרעטשמע, שווענקען זיך מיט ביער די מיילער פון שטויב און שמועסן מכח וואלד-געשעפטען. דעמאלט שטעהט הירש נחמן א שווייגענדיגער אין א ווינקעל, הערט זיך צו ווי די גלעזערנע ביר-קופלעס קלינגען, אין דעם סוחר׳ישען שמועס, און ער ווערט אויפגעלעבט, דערפילענדיג ריח פון וואלד. ער שלינגט דעם שטויב פון די סוחרים, ווייל ער ווייסט, אז ער קומט פון די וועלדער און אפשר פון יענע וועלדער, טראכט ער, וואס האבען אמאל אנגעהערט צו זיין טאטן. ער דערקענט אין די גרינקייט אויף זייערע שטיוועל די ראסע, די ראסע פון די פייכטע וואלד-גראזען און ער קוויקט זיך דערמיט, זעהענדיג דערין אלץ פון אמאל.

געהען די סוחרים ארויס, גייט הירש נחמן ארויס צוזאמען מיט זיי און פילט זיך אין דעם מאמענט אזא איינער פון זיי. ועהען עס די קינדער און זייערע פנים׳ער בעקומען א מראה פון אויסגעוועפטען שוים פון דעם ביר.

הירש נחמן האט א טבע צו שווייגען און דאס פאסט זיך זעהר צו דער דארפישער שטילקייט און עס דאכט, אז איינער טוט אכטונג אויפ׳ן צווייטען ער זאל נישט רעדן קיין סך.

מעהר פון אלע קינדער פיהלט ביילקע מיט דעם טאטע׳נס שווייגען. זי געדענקט נאך דעם זיידען ישראל און דעם טאטן אלס רייכן וואלד-סוחר און איצט קען זי זיך נישט געגענשטעלען פאר׳ן הפקר׳דיגען גלעט פון די יונגע בחורים׳לעך, וואס נעמען ביי איהר צוזאמען מיט דער קופלע ביר. אין דעם דרייסטן טשעפ מיט איהר, פילט ביילקע, אז זי איז נישט מעהר ווי א צולאג צו דער קופליע ביר און די צולאזענע רייכע בחורים׳לעך בעטראכטען איהר אלס א פראסט קרעטשמע-מיידעל, וואס ברויך זיך לאזען און נאך אפשר צופרידען זיין פון אזא זכיה, וואס רייכע סוחר׳ישע בחורים׳לעך זאטשעפען איר, מעג זיין אויף בלויז צייט - פערטרייב און מעהר נישט.

ביילקע טראגט אויך נאך אין זיך אונטער דער ברוסט יענע געפיהלען און דעריבער איז זי זעהר עהנליך צום טאטען.

הירש נחמן, אז ער געפינט זיך מיט די סוחר׳ישע בחורים׳לעך אין קרעטשמע, ווערט ער אזוי מיטגעריסען אין זיינע עראינערונגען, אז קוים זעהט ער ווי א פערשארט בחור׳ל טוט א שטיפ מיט זיין ביילקע, טוט איהם אויך דאס הארץ א צאפעל, ווייל ער דערמאנט זיך אויך און עס דאכט איהם ווי ער וואלט עס יענץ בחור׳ל געווען און געטשעפעט מיט בער דארפסמאנ׳ס רבקה... נור אז ער דערהערט ווי יענץ בחור׳ל רופט:

— ביילקע! ביילקע! ביילקע גיב א גיטע קופפע ביר. וועל איך וויסען, אז האסט מיך ליב — און טוט דערביי איהר א גלעט איבער׳ן גלאטען האלדז, דאמאלס טוט הירש נחמן א ציטער און ער דערמאנט זיך, אז ער איז ביילקעס טאטע טאטע און, אז יענץ בחור׳ל איז גאר אנ׳אנדערער. ס׳גאנצע בלוט טוט איהם א שלאג אין קאפ אריין און ס׳טוט אים אזוי וויי, אזוי וויי...

ווערט הירש נחמן בלאס, ביילקע קוקט איהם אן און ווערט נאך בלאסער. זי ווייסט אבער נישט, אז אין דער זעלבער קרעטשמע האט איהר אייגענער טאטע א ליבע געפיהרט מיט רבקה דעם דארפסמאנ׳ס טאכטער, וואס איז אויך אזוי אונטער׳ן בופעט געשטאנען — און אויך מיט רבקה האבען שטיפערישע רייכע בחורים׳לעך ליבעס געפיהרט און זי אבגענארט. הירש נחמן ווייסט עס און איהם דאכט, ווי אין געשטאלט פון זיין ביילקע זעהט ער די פערשעהמטע רבקה׳ן און יעדער מיטליידס-בעטענדער בליק פון ביילקען וואלט געווען רבקה׳ס...

(ענדע קומט)

לידער פון מיין היים.

ס. סראיאנאוו

גאט אליין אין זיין שבת׳דיגען היכל
האט געבענשט די איצטיגע שעה.

מאמע

פון זונטאג ביז פרייטאג —
טראגסטו דעם עול אויף די פלייצעס.
א קליינינקייט, פאר א מאמע, ווען זי דארף קלערען
ווי אזוי דאס הויז צו דערנעהרען.

פון זונטאג ביז פרייטאג
טראגסטו דעם עול אויף די פלייצעס.
נאר די זארג פון דער וואך ווערט פערשוואונדען
ווען דו נעהמסט די שבת - ליכט צינדען.

די פלעמלעך ציטערען
איבער דיינע הענט פערשפרייטע אין תפילה.
דער שבת טהוט פלאטערען
אויף דיינע הענט די מידע.

אז דו פערשפרייטסט די הענט איבער דיין געזיכט
נעהמט דיין פנים, פון העלקייט פלאמען.
ווי גוט, ווי ליב איז — ביי די שטילע שבת-ליכט
צו זיצען אין הויז פון דער מאמען.

דער טיש געדעקט איז מיט חלות און ווייַן,
די טעלער — אויף די ערטער צעשטעלט.
ווייט אוועק איז איצט די וואכעדיגע פיין —
יעדעס ווינקעל איז פון שבת צעהעלט.

אויף דיין שטרענגען פנים רוהט א שמייכעל,
די אויגען שיינען מיט גליק און רוה.

שבת = פארנאכט

דער טאטע וואשט זיך צו א כזית, —
און זינגט א טרויעריגען ניגון,
און שטילקייט הארכט אויף די פינסטערניש —
בני היכלא דכספין.

דער טרויער פון דער וואך
געגעהנט מיט שטילע טריט.
דער ניגון וויינט און קלאגט
מיט א פערבענקט געמיט.

די מאמע זיצט אין א ווינקעל —
איך הער נאך איהר תחינה׳דיגען קול.
שוין לאנג ווי ס׳איז געווארען טונקעל —
און זי רוהט נישט מיט׳ן מויל.

דעם גראבען קרבן־מנחת סידור
אין די תפילה׳דיגע הענד.
— העלף גאט אין הימעל ווידער
מען זאל נישט בלייבען פערשעהמט.

גאט פון אברהם, פון יצחק און פון יעקב —
מיט געזונד און מזל קומט די פולע וואך אן
די טעפלעך — שטעהען שוין ליידיג —
פון דער חלה נישט געבליבען קיין שפאן.

וואהעל
(א ראדאמער בילד)

שמעון ווייס

גאנץ פריה קומען אויפ׳ן וואהעל די פילצאהלרייכע גוי׳עס, אלטע און יונגע, מיט קאלירטע טיכלעך אויף די קעפ, צעגאסענע שווער-לייביגע אידענעס אין ברייטע לאנגע קליידער מיט רויטע געריגצעלטע פנימ׳ער און לעגען אויס אויף קליין-נידעריגע טישלעך זייער סחורה. ארום איז נאך שטיל. אין די געמויערטע, אלטע, גראהע הייזער שלאפען נאך גאנץ געמיטליך מידע מענשען און בעלי מלאכות וואס האבען געארבייט ביז שפעט אויף דער נאכט.

די זארג פאר דער ארעמער היים טרייבט זיי צונויף די אלע ווייבער, ס׳הלט אן מיט אומריה זייער אלטע אויפגעלעבטע גלידער און צינדט אן אין זייערע אויגען פלעמעלעך פון גיריגקייט און איילעניש. נישט קיין וואונדער, ווען אלץ ווערט דא געטוהן גיך און אזוי שנעל ווי ביי א שרפה. עס דויערט נישט קיין גאנצע פינף מינוט און דאס טישעל מיט דעם דיקטענעם דעכעל איז אויפגעשטעלט און בעלעגט מיט פערשידענע, ביליגע סחורות, גרינסען אין נאך פ׳על מינים וואס מען קען בעקומען אויפ׳ן וואהעל.

ביים היוכען, ברוינעם געמויערטען פלויט וואס רינגעלט ארום דעם גלח׳ס שעהן לאנג, ווייס הויז — זעצען זיך אויס די יודענעס, פויערטעס, איינע נעבען דער צווייטער און ביי די פוס שטעלען זיי אוועק קויבערס מיט די ציבעלעס. מייערן, טרושקאווקעס, רעבארבעריע און בינטלעך כריין. די איינגעבויגענע פלייצעס שפארן זיי אן אין דער הארטער וואנט, ציהען אראפ די טיכלעך ביז איבער די אויגען און רעדען צווישען זיך אויפ׳ן קול וועגן פערשידענע היימישע ענינים. די רייכערע פרויען וואס קומען קויפען די גרינסען, בויגען זיך אראפ צו די ווייבער וואס שרייען און שווערען זיך מיט כל׳ערליי שבועות, פערקרימען דערביי די פנים׳ער און קוקען אויף אלע זייטען, גלייך זיי וואלטען זיך געשעמט פאר עמיצען א גאר גרויסען לייטישען מענש, וואס וועט זיי דערנאך אויסרעדען הלמאי זיי קומען אויף וואהעל — מיט בעטענדיגע אויפגעריסענע אויגען קוקט דעמאלט די מארק-זיצערין אויף דער גביר׳טע, נעמט רעדען שטיל און איידעל און קלאגט זיך, אז זי האט נאך היינט נישט געהאט קיין „פאטאשאנטעק"- נאר די פרוי גלויבט איהר נישט. זי דינגט זיך לאנג געהט פון איין קוישעל צום צווייטען, דרעהט מיט דער נאז גלייך ס׳וואלט פון דער סחורה נע׳עיפוש׳ט און געהט סוף כל סוף אוועק אויף דער שעהנער, לאנגער זשעראמסקי גאס. ויפצט לאנג די הענדלעו׳ין, הויבט אויף די בליקען צו דער הויכער, ברוינער מויער וואס איז אין דער הויך בעצוימט מיט שטעכעדיגען דראהט אויף וועלכען עס וויקלען זיך שעהנע צייט-נע ווייַנטרויבען...

שטעהען אויפ׳ן וואהעל אויך פויערען פון די נאהנטע דערפער, ברענגען מיט מיט זיך אייער, הינער, קאנען מילך צום פערקויפען. ביי די קראמען, הייזער, שטעלן זיך די פויערים אויס מיט די סחורות אין די הענד און נאכדעם ווי זיי האבען שוין די הינער, קאטשקעס, אייער, מילך פערקויפט - געהען די פויערים צו די ביידלעך מיט שניט-סחורה און קויפען איין פאר די קינדער סחורה מיט גרויסע רויטע בלומען, רויטע היטלען, שיך, וואקען און אלץ וואס זיי בעדארפען צו האבען, מחמת אויף וואהעל קאן מען בעקומען אלץ: פון א שלאס ביז צו א ספינקע פון א אויבערהעמד.

אין א לאנג געמויערט ווייס הויז, געפינען זיך קראמען פון קאלך און אייזען. הארט ביי די טהירען שטייען אויסגעשטעלט זעק מיט גערשטענע קאשע, קלייען, וואו ס׳איז אריינגעשטעקט א שופלע גרייט צום אריינשיטען. נישט ווייט פון די זעק, ליגען עטליכע גרינע בינטלעך היי, קאניעטשינע און שטרוי. אלץ איז פריש און ווארט אויפ׳ן קונה, דעם דאראזשקאזש, וואס זאל קומען מיט עטליכע ליכטיגע גראשענס און צונעמען דאס שמעקעדיגע היי, וואס איז נאר וואס פון פעלד אראפגענומען. קיינער ווייזט זיך אבער נישט. שלאפט דער קרעמער אויף דער שוועל פון זיין קראם און עס טרויערען אין דער שטיל די בינטלעך היי, קורטשען זיך איין פונקט ווי מענשען ביי גסיסה...

אין וואהעל פאלט אויך אריין א שמאל געסעל מיט׳ן נאמען „גראדזקע". ביי די בודקעס זיצען עטליכע שוסטערס און פעררייכטן אויפ׳ן ארט אלטע שיך, לייגען ארויף ברוינע איבערגעברענטע זוילען און קלאפען צו מיט לאנגע שטיפטען, אז עס זאל זיך האלטען אויף יאהרען. דערנעבען שטייען הענדלערס מיט אפגענוצטע שיך, לאטשען און הערען נישט אויף צו פוצען די קאפקעס פון די שיך, אז זיי זאלען גלאנצען ווי נייע. יעדע רגע, הויבט דער הענדלער אויף א צווייטען לאטש א קעגען דער זון, קוקט אויף איהם ווי א מאמע אויף איהר שעהן געראטען קינד און שטעלט דעם לאטש צוריק אוועק אין דער שורה. שטייען זיי אזוי די שורות אויסגעפוצטע, גלאנציגע שיך און דער הענדלער קוקט אויף אלע זייטען, ווכט מיט די בליקען ווי א כלה-מיידעל איהר בעשעהרטען...

צוויי טרומנעס - מאכער געפינען זיך אין דעם געסעל. ביי די טהירען, זענען ארויסגעשטעלט אויף רעקלאמע צוויי גרויסע הילצערנע צלמים מיט עטליכע קליינע אויף ווייס-אפגעפארבטע טרומנעלעך, וואס דערמאנען אין טויט פון קליינע קינדער... נישט איינמאהל טרעפט אז פארנאכט, ווען א קריסטליכער הענדלער דערפילט זיך מיעד פון שטייען א גאנצען, לאנגען, זומער-טאג ביי די שיך, זעצט ער זיך אוועק אויף א בענקעל ביים צלם און, אנשפארענדיג דעם קאפ אויף איהם, דרימעלט ער איין. קאן זיך דאן אויסדוכטען, אז ער האט זיך אליין געקרייציגט און פערבליבען אין דעם געסעל...

פארנאכט, נעמען די הענדלער פינאנדער די טישלעך און פאמעליך, מיט מידע אונטערגעהאקטע פיס געהען זיי אהיים אין די ענגע צימערען, אויעקטראגענדיג די פעקלעך מיט דער סחורה. ביסלעכווייז ליידיגט זיך אפ דער וואהעל. אומעטיג און בענקשאפטליך טראגען זיך אין חלל אפהילכען פון די אוועקפאהרענדע פוהרלעך, און פון טישען וואס קלאפען זיך אן אין ברוק און ווערען אין איילעניש פונאנדערגענומען. דער נאך ווערט שטיל אויפ׳ן וואהעל, אזוי שטיל ווי נאך א שעהנע, גרויסע שמחה וואס האט זיך געענדיגט און וועט זיך שוין קיינמאהל מעהר נישט איבער׳חזרן...

געוועהלט אַ נייע קהלה=פערוואַלטונג אין ראַדאָם

דאס זעלבע מזל וואָס אין ראַט: נישטאָ קיין מעהרהייט.

מאָנטאַג איז געוואָרן געוועהלט די נייע פערוואַלטונג פון דער ראַדאָמער גמינע.

5 ליסטעס האָבן אַריינגעפיהרט 12 קאַנדידאַטען אין דער פערוואַלטונג, דער צוזאַמענשטעל פון וועלכער ס'איז פאָלגענדער:

די ליסטע נומ. 1 פון די האַנדווערקער-פערבאַנד אויף רוויינסקאַ 1 מיט'ן קצבים פעראיין האָט בעקומען צוויי מאַנדאַטען אין דער פעוואַלטונג: חיים קאָרמאַן און אברהם ווייסבאָרד.

ליסטע נומ. 2 פון די רעכטע פועלי ציון מיט די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען האָט בעקומען 3 מאַנדאַטן און ס'זענען דורך זיי געוועהלט געוואָרן אלס דאָזערעס אין דער פערוואַלטונג: שלמה וואָלף האָכגלאַבער, ביינוש קאַמער און גבריאל פּאָטאַזשניק.

ליסטע נומ. 3 פון מזרחי, ציוניסטען און האַנדווערקער אויף וויטאָלדאַ 10 האָט בעקומען 5 מאַנדאַטן אין דער פערוואַלטונג: יונה זילבערבערג, יאָסל גאַרדאָוויטשיק, שמואל צוקער, איטשעלע זילבערשטרום, משה רובינשטיין.

ליסטע נומ. 4 (בונד) איין מאַנדאַט: אברהם יצחק שטיינאָוויטש.

ליסטע נומ. 5 פון די לינקע פועלי ציון איין מאַנדאַט – משה מאיר קירשענבלאַט.

די ערשטע שפּאַלטונג איז שוין געווען צו בעמערקען ביים סאָציאַליסטישן בלאָק פון די רעכטע און לינקע פועלי-ציון. צו די וואהלען זענען זיי צוזאַמען מיט די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען געגאַנגען טעכניש בלאָקירט. צוזאַמען האָבן זיי טאַקע אָבגעהאַלטן א זיעג, ציהענדיג 6 מאַנדאַטן. ס'איז פונקט געווען א מספר און יעדן איינעם פון זיי איז צוגעטיילט געוואָרן צו צוויי פאָרשטעהער אין ראַט. אַזוי האָבן די דריי שותפים אָבגעמאַכט צווישן זיך. דאָס שותפות האָט אָנגעהאַלטן אַזוי לאַנג ביז

מ'איז אַריין אין גמינע. שוין זייענדיג אינוועניג האָט דער בלאָק געפּלאַצט, הגם ס'איז נאָך געבליבען צו וועהלען אַ פערוואַלטונג, וואָס איז אויך נישט מעהר ווי א טעכנישע זאַך.

די שפּאַלטונג איז ענטשטאַנען צוליב דעם, וואָס די לינקע פועלי-ציון האָבן געפאָדערט צוויי מאַנדאַטן אין דער פערוואַלטונג, אויף וואָס די רעכטע מיט די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען האָבן נישט געוואָלט איינשטימען. יעצט האָבן ביידע ליסטעס פון סאָציאַליסטישן בלאָק ס"ה פיער מאַנדאַטן אין דער פערוואַלטונג און ווען זיי געהען פעראייניגט, איז א סברה, אַז זיי וואָלטען געצויגן 5 מאַנדאַטן, אַזוי פיל ווי דער בלאָק פון די ציוניסטן, מזרחי און וויטאָלדאַ 10 – די ליסטע נומ. 3 אויף וועלכע ס'האָבן געשטימט 6 אנוועזענדע ראַט-פרנסים, פונקט אַזוי פיעל וואָס די לינקע און רעכטע פועלי ציון מיט די פּראָפ. פעראיינען האָבן צוזאַמען אין איין בלאָק. איז טאַקע נישט פערשטענדליך פאַרוואָס די לינקע מיט די רעכטע פועלי ציון האָבן זיך געשפּאָלטן און נעגאַנגען מיט צוויי ליסטעס צו דער פערוואַלטונג.

ס'האָט אויך נישט געפעהלט קיין סך, אפילו נאָך דער שפּאַלטונג, אַז די רעכטע פועלי ציון מיט די פּראָפ. פעראייניגען זאָל האָבען 4 מאַנדאַטן אין דער פערוואַלטונג. צו דעם וואָלט צוגעהאָלפן דער ה' מערין, וועלכער האָט פערשפּעטיגט צו קומען מיט אַ האַלבער שעה. ער איז נישט געווען אין ראַדאָם מאָנטאַג, אין טאָג פון די וואהלן, און בעוויזן צו קומען אויף דער זיצונג קוים האַלב 8 אָווענד. די זיצונג איז בעשטימט געווען אויף 6 און אַזוי ווי ס'האָבן געפעהלט צוויי פרנסים פון די ציוניסטן און מזרחי, מערין און יאַנאַס רובינשטיין, האָט מען געוואַרט העכער אַ שעה צייט און שוין געוואָלט צוטרעטען צו די וואהלן פון דער פערוואַלטונג. ווען ס'געשעהט אַזוי, וואָלטן די ציונ. מזרחי מיט וויטאָלדאַ געהאַט נישט מעהר ווי 4 אין דער פערוואַלטונג און די רעכטע פ"צ אויך 4. דער מזרחי און די ציוניסטען האָבן געבעטען נאָך אונטערצוואַרטן און ס'איז געשעהן אַ נס: מערין איז געקומען צופאָהרען און געראַטעוועט די סיטואַציע פאַר זיין בלאָק. יאַנאַס רובינשטיין איז נישט געקומען. ער איז אויף קוראַציע אין קריניץ.

די זעלבע דינגעניש וועגען א מאַנדאַט אין דער פערוואַלטונג איז אויך געווען ביים בלאָק פון די ציוניסטן, מזרחי און די האַנדווערקער אויף וויטאָלדאַ 10. יעדער שותף פון יענעם בלאָק האָט געפאָדערט צוויי מאַנדאַטן אין דער פערוואַלטונג, אָבער צו קיין שפּאַלטונג איז נישט געקומען. וועגען צווייטן מאַנדאַט איז פאָרגעקומען צווישן זיך אַ גורל און וויטאָלדאַ האָט געווינען צוויי, מזרחי צוויי און די ציוניסטען איינעם.

די זיצונגען פון ראַט און פערוואַלטונג צו וועהלען פרעזעסן פון ביידע אינסטאַנצען קומען פאָר אין 13 טעג אַרום נאָך די וואַהלן פון דער פערוואַלטונג. ביידע פרעזעסן ווערן געוועהלט אין איין טאָג, וועלכער וועט אויספאַלען וואַהרשיינליך פון דעם זונטאָג איבער אַכטאָג.

ווי עס ווייזט דער רעזולטאַט פון די וואהלען צו דער פערוואַלטונג, האָט דאָרט נישט קיינער קיין געזיכערטע מערהייט. אָהן אַ קאָמבינאַציע צווישן די פראַקציעס גופא, וועלכע זאָלן זיך פערבינדען פאַר'ן פרייז פון געגענזייטיגע קאָנצעסיעס, וועט קיינער נישט בעווייזען אריבערצוציהען די וואָגשאָל אויף זיין זייט.

די גרעסטע צאָהל אין דער פערוואַלטונג פערטרעטען די ציוניסטן, מזרחי און וויטאָלדאַ – 5 דאָזורעס. זיי רעכענען צו אויך דעם רב טייטעלבוים אויף זייער זייט, וועלכער געהט אויך אַריין אַלס א ראַבינאַט-פאָרשטעהער, אין דער פערוואַלטונג; האָבן זיי ערשט זעקס.

פונקט א העלפט פון דער צאָהל 12 פון וועלכע עס ווערט געבילדעט די פערוואַלטונג. דער דאָזיגער חוט המשולש פון ציוניסטיש-מזרחיסטישען האַנדווערקער-בלאָק, גלויבט, אַז צו זייערע זעקס דאָזורעס אין דער פערוואַלטונג, וועלן זיך אַריבערבויגן נאָך אַנדערע און זיי וועלן האָבן אַן אַבסאָלוטע מעהרהייט. די אויסזיכטען זאָלן זיין אין אַזאַ פאַל אויף די פּועלי-ציוניסטישע און בונדישע דאָזורעס דערפאַר, וואָס אַזוי די בונדישע און אַזוי די לינקע פּועלי-ציוניסטישע ליסטעס צו דער פערוואַלטונג זענען אונטערגעשריבען געוואָרן פון די פרנסים מ. באַרמייסטער און שלמה פישמאַן, וועלכע געהערן דאָך צום פעראייניגטען בלאָק פון מזרחי און ציוניסטען.

דאָס זענען אַלץ השערות און ביז דער לעצטער מינוט, ווען ס'וועט פאַלן דער אויסוואַהל פון די צוויי פרעזעסן פון ראַט און פערוואַלטונג, קענען געשעהן פערשידענע סיורפריזען און אפילו ענטוישונגען.

ראַדאָם איז אויף דעם א „ספעץ"... דערווייל הערט מען, אַז אַלס פרעזעס פון ראַט זאָל געוועהלט ווערן אדוו. טאַוב און פרעזעס פון דער פערוואַלטונג ה' יונה זילבערבערג.

אונזערע „פערזאָרגער".

די ידיעה וועגען אַרויסטרייבען די אידישע געסט פון פּושיביטניעווסקיס צוקערניע האָט אַרויסגערופען גרויס אויפרעגונג נאָך מעהר איז געווען דער פערדרוס אויף דעם אייגענטימער פון לאָקאל, וועלכער האָט זיך נישט גענענגעשטעלט און אפילו נישט אַרויסגערופען פּאָליציי, בכדי נישט צו דערלאָזען צו דער סקאַנדאַליעזער אוואַנטורע.

אויב מיר וועלען נעמען אין אכט, אַז עהנליכע פאַלען זענען שוין אין פּושיביטניעווסקיס לאָקאל פאָרגעקומען עטליכע מאָהל, וועלען מיר זיך נישט ווינדערען, וואָס אונזערע אידען האָבן געהאַנדעלט ווירדיג, ווען זיי האָבן בעשלאָסען מעהר נישט צו קומען אין דעם לאָקאל, וואו מען יאָגט זיי מיט געוואַלד אַרויס, נאָר דערפאַר, ווייל זיי זענען אידען...

די יודישע אינטעליגענץ, וועלכע געברויכט דעם לאָקאל אויף פאַרמיטאָגנעשפרעך, דערווייסענדיג זיך, וואָס איז געשעהן, האָט זיך זאָפאָרט סאָלידאַריזירט און אויך אויפגעהערט צו קומען.

פערשטענדליך, אַז די אַבסענץ פון די אידען ביי פּושיביטניעווסקי האָט דעם לעצטען א זעץ געטהון איבער די קעשענע און ער האָט בעשלאָסען זוכען שלום מיט די אידען.

ווי מען דערצעהלט, איז ער אוועק צום פּרעזעס פון אידישען ראַטמענער-קאָלאָ ד"ר פאַסטמאַן, וועלכער האָט איהם געענטפערט, אַז וועגען ווייסע-דיגען וויזיטירען זיין לאָקאל דורך אידען קען מען רעדען נאָר דאַן, ווען ער וועט עפענטליך איבערבעטען די אידישע געזעלשאַפט.

ה' פּושיביטניעווסקי האָט ביז היינט נישט פערעפענטליכט קיין שום ענטשולדיגונג, זייענדיג א פנים זיכער, אַז אונזערע אידעלעך וועלן אַזוי אויך צו אים צוריק קומען.

און אַזוי איז טאַקע געשעהן. דעם פערגאַנגענעם זונטאַג האָבן זיך דערלויבט עטליכע אַידישע יונגעלייט אַריינצוקומען אין דער צוקערניע און געלאָזט זיך איבערבעטען (דאָס הייסט אַנדערש: איך קום צו דיר און בעהט דיך, אַז די זאָלסט מיך איבערבעהטען) אויף דעם אופן; אַז די אידן זאָלען ווייטער בעזוכען דעם אויבענדערמאָנטען לאָקאל.

עס איז אינטערעסאַנט, אַז די דאָזיגע יונגעלייט האָבן אַממערסטענס גערודערט אין שטאָט וועגן דעם אַרויסטרייבען איינער פון זיי האָט טאַקע, ווי מען דערצעהלט, בעקומען אַזאַ קאָפּ בעת דער אוואַנטורע, אַז ער האָט זיך וועניג וואָס נישט איבערגעדרעהט און איצט זענען זיי אַלע שנעל געלאָפן זיך איבערבעטען און ווייזען דעם וועג אַזעלכע אַנדערע ווי זיי ווירדיגע „זשידקעס", א עס איז שוין „ווסיסטקאָ וו'פּאָזשאָנדקו".

מיר פרעגען אַלזאָ ווער האָט ערלויבט די הערען צו קאָנפערירען וועגען שלום מיט פּושיביטניעווסקי, אין וועמענס נאָמען האָבן זיי געהאַנדעלט, ווייל ווי מיר ווייסען זענען דאָך בעת די געשעהענישען געוועזען מעהר אידען. ווי אָט די עטליכע „פערזאָרגער", מיר פרעגען אויך, צי איז די אידישע עפענטליכקייט מסכים צו אַזאַ האַנדלונג?

די „פערזאָרגער" וועמענס נעמען ס'איז שוין בעקאַנט דער גאַנצער שטאָט ברויכען ווי אַמשטאַרקסטען'ס געטאַדעלט ווערען דורך דער יודישער געזעלשאַפט.

צולעצט וויל איך נאָך צוגעבען, אַז עס געהט אַבסאָלוט נישט וועגן באָיקאָטירען פּושיביטניעווסקי'ס לאָקאל. זאָלן זיך יודען ווייטער ווי אַמבעסען'ס אַמוזירען דאָרט. אָבער איינ'ס פערלאַנגן מיר: די יודען איז געשעהן אין דאָזיגן לאָקאל א גרויסע קריוודע, דער יודישער כבוד איז שטאַרק פערשוואַכט געוואָרן אין דעם לאָקאל און דעריבער איז דער חוב פון דעמ אייגענטימער עפענטליך די ראַדאָמער יודען איבערצובעטען, ווען אפילו ער זאָל זיך ברויכען „גאַראַזשן" די קריסטליכע קליענטן.

אר.

מאַן וויל גטיצן סיווייב צוליב טריפה פלייש.

ביי א געוויסע יודישע פאַמיליע אין ראַדאָם, אויף דער רוויינסקאַ גאַס. טהוט זיך יעצט חושך.

די מעשה, וואָס האָט גורם געווען צום פאַמיליע-סקאַנדאַל איז אַזאַ:

די פרוי פון דער דאָזיגער פאַמיליע האָט געקויפט פלייש אין א אידישע יאַטקע. צוגרייטענדיג דאָס פלייש אויף מיטאָג, האָט דער מאַן, א חסידישער יונגערמאַן, בעמערקט צווישען די פערשידענע מינים איין שטיקעל, וואָס איז נישט געווען געשרייבערט. ער האָט געפרעגט דאָס ווייב, וואָס דאָס בעדייט און זי האָט ערקלערט, אַז אַזאַ פלייש האָט איהר דער אידישער קצב געגעבען. ווען דער מאַן איז אוועק אין יאַטקע מיט א טענה: היתכן, ווי ער פאַלט אויס צו פערקויפען טריפה פלייש פאַר כשר'ס, האָט דער קצב געענטפערט, אַז ער האָט איהר פערקויפט כשר פלייש און פון דעם שטיקעל טריפה'נעם ווערט ער ערשט געוואָהר. אַז זי האָט אַזעלכעס גענומען. ס'איז טאַקע טריפה, אָבער די פרוי האָט עס גענומען אָהן זיין וויסען.

דאָס חסידישע ווייבעל איז אַלזאָ בעגאַנגען צוויי עבירות: טריפות און גניבה. זי וואַרפט אָבער קאַטעגאָריש אָב ביידע בעשולדיגונגען, פעסטשטעלענדיג, אַז נישט זי האָט אַליין גענומען, נאָר דער קצב האָט עס איהר אַליין פערקויפט. זי קען זיך נישט, וואָס ס'איז יאָ געשרייבערט, וואָס נישט, און זי האָט עס אָנגענומען פאַר כשר.

דער מאַן האָלט מיט'ן קצב און גלויבט וואָס ער זאָגט. דאָס איז נאָך וועניג און ער איז בעשלאָסען צו ציהען די ווייטגעהענדסטע קאָנסעקווענצען, אפילו ביז א גט. דאָס איז גאָרנישט קיין שפּאַס. די סעג האָט דער מאַן געשיקט רופען דאָס ווייב צום רב, פאַר וועמען ער האָט זיך בעקלאָגט, אַז זי אין איהם מאכל טריפות און דערפאַר פאָדערט ער א גט. ער וויל מיט איהר בשום אופן לעבען נישט וואהנען און ער מוז זיך שיידען.

שכנים ווייסען צו דערצעהלען, אַז דער דאָזיגער חסידישער יונגערמאַן, וואָס טרעט אַזוי שטאַרק אַרויס אין נאָמען פון כשרות, האָט אָפענע אויגען. ער וואָהנט מיט דער פרוי שוין איבער 10 יאָהר, וואָס איז פאַר איהם א צו לאַנגער „וויראַק". די מעשה מיט'ן טריפה'נעם פלייש איז פאַר איהם נישט מעהר ווי א גוט געלעגענהייט אין וואָס ער האָט זיך טאַקע אָנגעכאַפּט ווי אין א גאָלדענע מציאה, כדי צו האָבען אַנ'אויסרייד צו פאָדערען א גט. די שכנים זאָגען, אַז יאָס ס'איז געווען צווישען קצב מיט דער פרוי, דאָס איז נישט בעוויזען, נאָר אַז מ'קאָן נישט גלויבען דעם מאַן און ער טאָר דאָ נישט נעמען קיין וואָרט, דאָס איז ביי זיי א זיכערע זאַך. זיי קענען איהם און ווייסען, אַז ער וויל ס'ווייב שוין לאַנג אויסטוישען און געהן מיט א צווייטע אונטער דער חופּה.

ער מיינט, הייסט עס, נישט די הגדה, נאָר די קניידלעך...

דערווייל איז צווישען פּאָר-פּאָלק נישט היימלעך און מיר ווילען טאַקע נישט אַרויסשרייבען זייערע נעמען, ווייל אפשר וועלען זיי זיך פאָרט איבערבעטען און צוריק שלום מאַכען.

אַ מאַמע פאַר אַ זלאָטי.

אין רעדאַקציע זענען אַריינגעקומען א מאַמע מיט א טאָכטער. די מאַמע איז אַנ'אַלטע פרוי, פריידע גרובשטיין הייסט זי און די טאָכטער איז נאָך א מיידל, דבורה גרובשטיין איז איר נאָמען. ביידע זענען פון זאַטילנאַ גאַס און געקומען זענען זיי דערצעהלען אַ מעשה מיט דריי פערמעגליכע טעכטער און וועגן א מאַמע פאַר א זלאָטי.

גערעדט האָט דער עיקר די אַלטע פרוי מיט אַ הייזעריק, שוואַך קול און דאָס מיידל האָט געלאַכט. פערשטעהט זיך, אַז נישט פון פרייד, נאָר איהר שמייכעל האָט בעדייט, ווי איינער זאָגט: יאָך בין יונגער און ווונדער מיך שוין נישט פון אַזעלכענע זאַכן. ס'איז היינט אויס וועלט און ס'קען אַלץ פּאַסירען.

די אַלטע לאַכט נישט. איהר פנים איז בעטריעבט און דריקט אויס פיעל צאָרן. זי רעדט מיט'ן גאַנצן כח און בימערט פאַר אונז:

כ'האָב דריי אויסגעגעבענע טעכטער: ביילע האַנדעלסמאַן, שרה'לע קורץ, מרים בלימה כלעבאָויסקי. די מענער זייערע יודעל האַנדעלסמאַן און לייבקע קורץ, האָבען א הויז אויף זאַטילנאַ 9. פון זייער הויז, וואו איך האָב אויך געוואוינט מיט מיין טאָכטער, האָט מען בעזייטיגט אַלע לאָקאַטאָרען. דאָס הויז זאָגן זיי, איז געווען אין גרויס סכנה איינצופאַלען, אָבער איך ווייס, אַז זיי די איידים'ס מיינע, זענען גאַנץ צופרידן, וואָס זיי האָבן אַרויסגע'פּטר'ט 21 לאָקאַטאָרן. ביז לעצטענס האָבן מיר מיינע דריי טעכטער געצאָהלט איין זלאָטי א וואָך. צו 33 גראָשען יעדע איינע. דער זלאָטי האָט געברויכט ערנערן מיך זייער מאַמע און מיין טאָכטער, זייער שוועסטער. אַנומעלט האָבען זיי זיך מישב געווען און האָבן דעם זלאָטי אויך אויפגעהערט צו צאָהלען. איך בין קראַנק און שוואַך און אַלט. אויף אַביסל מילך האָבען מענשען געמוזט צונויפנעמען. 6 וואָכען בין איך געלעגן אויפ'ן פרייען פעלד צווישן הימל און ערד און נישט איינמאָהל האָט מען אין מיטען דערנאַכט שטיינער אַהער געוואָרפען.

און די אַלטע, קראַנקע פרוי פערענדיגט איהר סיפור-המעשה מיט א געבעט:

שרייבט אין די גאַזעטן פון מיינע דריי טעכטער, וואָס קענען נישט אויסהאַלטן איין מאַמע פאַר איין זלאָטי,

„געלד צו פערדינען איז גרינגער ווי צו האַלטן".

די גרויסע חשיבות פון שפּאָרזאַמקייט אין מענשליכען לעבען ווערט אפשר אַמטיפסטען אָבגעשאַצט דורך דער פאָלקס-חכמה, אויסגעדריקט אין שפּריכווערטער, וואָס זענען אַ מין צוזאַמענפאַסונג פון דער לעהרע פון דורות-אַלטע ערפאַהרונגען. אין דער שפּראַך פון יעדער אומה ולשון איז פערהאַן אַ שלל שפּריכווערטער און גלייכווערטלעך, וואָס לויבען די מדה פון שפּאָרזאַמקייט – פון „לעבען מיט חשבון".

אָבער די פאָלקס-חכמה בענוגענט זיך נישט בלויז מיט'ן לויב פאַר דער שפּאָרזאַמקייט: זי זאָגט אָן ראשית-כל צו בעוואָרענען דעם אָבגעשפּאָרטען גראָשען מיט שכל, מיט ישוב-הדעת. „בעסער פריהער בעוואָרענט איידער שפּעט בעוויינט" – צי איז עס נישט אַ משל פאַר יענע, וואָס אונבערעכענט בעהאַלטען זיי זייערע אָבשפּאָרונגען „אין זאַק" אָדער אין אַנ'אַנדער שטובבעהעלטניש, וואָס איז נישט בעוואָרענט נישט פאַר קיין גנבה און נישט פאַר קיין שרפה?

דער געזונטער פאָלקס-שכל שטראָפט אָבער צוממייסטען דאָס לייכטזיניגע אַרונטערפאַלן נערוועזע שטימונגען אָדער גלאַט נישט-געשטויגענע פּחדים – „יוצא בחפזון – פערלוירן דאָס געלד און די הויזען". לערנט אונז א יודיש ווערטל. „געלד צו פערדינען איז גרינגער ווי צו האַלטן", זאָגט אַנ'אַנדער שפּריכוואָרט, מחמת די מטבע האָט א טבע אַרויסצוגליטשען זיך דורך די פינגער, און בלויז דורך אייסדויער און סיסטעמאַטישקייט איז מען בעוואָרענט מיט'ן ערפאָלג. אין ערגיץ ווידער איז נישטאָ קיין גרעסערע ערבות פון די וועקלאַדן, ווי אויף דעם גוט בעוואָרענטן אָבשפּאָרונגס-ביכל פון פ. ק. אָ. דער בעסטער בעווייז פאַר דער דאָזיגער זיכערקייט איז דער כסדר'דיגע וואוקס פון דער צאָהל אָבשפּאָרונגס-ביכלעך און פון דער פּקדונות-סומע אין פ. ק. אָ.

אבטיילונג פאר אסטראוויעץ, אָפּאטאוו, וויערזשבניק און אומגעגנד.

וואָך-שפּיגעל

אַנאַכראָניזם און טאַקט

די אַנטי יודישע אַקציעס האָבן אין די לעצטע וואָך ביי אונז שטאַרק פּראָגרעסירט: עס איז געווען א וואָך פון רעדוקציע-פּרובן פון די אַזוי אויך מינימאַלע צאָהל – יודישע בעאַמטע, מאַסן-מיטינגען מיט אַנטייל פון אַנטיסעמיטישע גדולים פון וואַרשא (שוין נישט דערענדיג וועגן די נאָרמאַלע גזרות אורבאַניסטיק וכדומה) און אחרון אחרון חביב: קריסטליכע דעלעגאַציעס ביים וואָיעוואָדאַ וועגן די בעקאַנטע רעזאָלוציע פון שטאָדט־ראַט בנוגע דאָס אָנרופן איינגע גאַסן מיט נעמען פון בעריהמטע יודישע קעמפער פאַר פּוילנס אונאָבהענגיקייט, ווי בערקאַ יאָסעלעוויטשאַ און הרב מייזעלס.

צוליב די שטאַרקע ווערסיעס, אַז די דערמאָהנטע רעזאָלוציע איז געווען דער הויפּט פּרעטעקסט פאַר'ן אויפשטייג פון די לעצטע אַנטיסעמיטישע אַקציעס ביי אונז, געפונען מיר פאַר נויטיג צו צוגעבען די פאָלגענדע בעמערקונגען:

אונזער פּאָליטישע לאַגע בעגינסטיגט נישט פאַרשלאָגן פון דעם מין, וועלכע טראָגן נאָר א דעמאָנסטראַטיוון כאַראַקטער און האָבן פאַר דער יודישער בעפעלקערונג קיין שום פּראַקטישן ווערט נישט. דאָס זענען פּאָליטישע אַנאַכראָניזמען, וועלכע זענען געווען צוגעפּאַסט פאַר'ן געבורט פון דער היסטאָריסטישער ראַסן-טעאָריע.

איבערהויפּט זענען דעמאָנסטראַטיווע פאַרשלאָגן נאָר אָנ'ענין אויפ'ן פאַרלעמענטאַרישן באָדן, אָבער נישט אין שטאָדט־ראַטן, פון לעצט־ראַנגיגע פּראָווינץ־שטעדטלעך.

מיר האָבן נישט געברויכט אין אַנבליק פון איינגעלעגטע הייזער, דאַכלאָזע פאַמיליעס עפענען א דיסקוסיע וועגן א פּאָר שילדלעך אויף איינעגע עקן גאַסן, געבענדיג דערמיט א מעגליכקייט אונזערע פיינד צו אַלאַרמירן וועגן א יודישע פאַרפּלייצונג אין אָסטראָוויעץ (7־גראָשן צייטונג פון 24/5 ד. י. אין די רעדע פון נאַרא אַדוו. קורציוש אויך פון 24/6 ד. י.).

אונזערע פאָרשטעהער מוזן זייערע אַרויסטרעטונגן און מעשים באַזירן אויף טאַקט און צופּאַסן זיך אין זייערע פאָדערונגן צום צייט־גייסט בכדי נישט צו ברענגען אומבעוואוסטזיניג שאָדן די וועמן זיי ווילן ברענגען הילף.

• • •

מען דערצעהלט א קוריאָז פון עסטרייכישן מיליטער:

אין עסטרייכישן מיליטער האָט מען א גרופּע רוטענער, וועלכע האָבן קיין וואָרט דייטש נישט פערשטאַנען, אויסגעשולט, אַז ביי די ערוואַרטעטע דעפילאַדע זאָלן זיי אויף די עווענטועלע קייזערליכע פראַגן געבן די 3 ענטפערס: 1) 23 יאָהר, 2 יאָהר און 3) דער קיסר און קעניג. דאָס האָבן געברויכט זיין ענטפערס אויף די קייזערליכע שאַבלאָן־פראַגן 1) ווי אַלט זענט איהר? 2) ווי לאַנג דינט איהר אין מיליטער? און 3) ווער איז אייער העכסטער מיליטערישער אַנפיהרער?

צוליב די פאָלגענדע פראַגן־ענדערונג איז ענטשטאַנען א קאַטאַסטראָפע. דער קיסר האָט נעמליך געפרעגט: 1) ווי לאַנג דינט איהר אין מיליטער? און האָט בעקומען דעם אויסדרעסירטן ענטפער פון נומער 1 – 23 יאָהר, דער קיסר פרעגט דאַן – מיט שטוינונג – ווי אַלט זענט איהר דען? און בעקומט דעם ענטפער נ. 2–2 יאָהר. דער קיסר פרעגט שוין דעם זעלנער מיט גרויס כעס, צי זענט איהר משוגע, צי איך? דאַן פאַלט דער ענטפער נ. 3: דער קיסר און קעניג.

ווער האָט דאָ די שולדז דער אויסדרעסירטער סאָלדאַט בעשטימט נישט. ער האָט זיך דאָך בענוצט מיט אויסגעלערענטע ענטפערס. שולדיג איז זיין נישט פערשטעהן דעם וואונש פון קיסר; דאָס נישט קענען דעם צייט־גייסט האָט שוין נישט איינמאָהל פעראורזאַכט קאַטאַסטראָפעס.

דער חוב'פון אונזערע פאָרשטעהער איז דעריבער ביי די היינטיגע שווערע צייט זיך נישט לאָזן פערפיהרן פון מיראַזשן נאָר אַרבייטן רעאַל.

אהרן פרידענטאַהל.

דעם בעשולדיגונגס-אַקט געגען פעלדשער ביינערמאַן.

דעם פאַפּולערן פעלדשער אברהם ביינערמאַן איז שוין איבערגעגעבן געוואָרן דער בעשולדיגונגס-אַקט. ער ווערט בעשולדיקט, דאָס מאַכענדיק א קריסט א (זאַסטשיק) איינשפּריאונג האָט ער פעראורזאַכט דעם טויט.

אַלס הויפּט-עדות און איניציאַטאָר פון דער בעשולדיגונג טרעט אַרויס דער גלח, פאַר וועלכן דער געשטאָרבענער האָט אין די לעצטע מינוטען איבערגעגעבן, אַז דער יודישער פעלדשער ביינערמאַן האָט גורם געווען זיין טויט.

דער דאָזיגער פעלדשער איז באַקאַנט אַלס ספּעציאַליסט און בעזונדער אַלס מענטש האָט ער פיל געאַרבייט לטובת דער פאַראָרימטער יודישער בעפעלקערונג, ר'איז אויך פּרנס אין דער יודישער קהלה, לאַנגיעהריגער ראַטמאַן, ווי אויך אַנ'אַלטער קעמפער פאַר פּוילענס בעפרייאונג. צוליב וועלכע ער איז געזעסן איינגע יאָהר אין די סיבירער תפיסות.

ער זיצט די גאַנצע צייט אין קרימינאַל.

ה' ביינערמאַן האָט אַנ'איידעם אין ראַדאָם, דעם בעקאַנטן דענטיסט פריידאַס.

עס מוז נאָך צוגעגעבן געוואָרן, אַז היות ווי דער ה' ביינערמאַן אין לעצטענס געוועזען דעם רבינ'ס א געגנער, ווילען די חסידים זיין אומגליק איינהילען אין א מופת פון אַסטראָווצער רבין.

ווי איז אָבער דער גם ענוש לצדיק לא טוב?

דער טרויער אין אָסטראָוויעץ.

די ידיעה, אַז ס'איז אויסגעפיהרט געוואָרן די תליה־עגזעקוציע איבער שלמה בן־יוסף, אין עכו, האָט אַרויסגערופן טיפען טרויער ביי די יודישע בעפעלקערונג אין אָסטראָוויעץ.

מ'האָט געגלויבט, אַז דער שווערער גזר־דין וועט נישט אויסגעפיהרט ווערן ליידער איז אַזוי נישט געשעהן. דער יודישער יונגערמאַן שלמה בן־יוסף איז אומגעקומען פאַר'ן יודישן לאַנד און פאַרן יודישן פאָלק.

די ערוואַרטונג אויפ'ן מיניסטער סקלאַדקאָווסקי.

די וואָך האָבן זיך פערשפּרייט שטאַרקע קלאַנגען, דאָס דער מינ. סקלאַדקאָווסקי קומט קיין אָסטראָוויעץ.

אין אַלע אינסטיטוציעס האָט מען דערקענט א פיבערהאַפטע צוגרייטונג.

אויך די יודישע ראַטמענער האָבן דורכלוסטרירט אַלע יודישע הייזער און געוועלבער, פאָדערענדיג צו צופּוצען די געשעפטען, ווייל מען ערוואַרט דעם מיניסטער.

קריסטליכע דעלעגאַציע ביים וואָיעוואָדע.

א קריסטליכע דעלעגאַציע, אינספּירירט דורך די היגע נאַראַ־לייט, האָט אינטערוועניערט ביים וואָיעוואָדאַ וועגן די „שרעקליכע" עולה פון אָנרופן איינגע גאַסן מיט יודישע נעמען.

דער וואָיעוואָדאַ זאָל האָבן די דעלעגאַציע פערשפּראָכען צו אַנולירען דעם בעקאַנטען שטאָט־ראַט-בעשלוס.

פּערזענליכע אינספּעקציע פון סטאַראָסטאַ.

די לעצטע טעג האָט דער ה' סטאַראָסטאַ באַלדאַג פּערזענליך דורכגעפיהרט א סאַניטאַר-אינספּעקציע.

צווישען אַנדערע זענען בעשטראָפט געוואָרן מיט 50 זל. און 3 טעג אַרעסט די ה"ה ראַסעט, קופּערמאַן, די קריסטליכע אַפּטייק פון ה' פאַקלעזי, א קריסטליכע קאָאָפּעראַטיוו געוועלב, ווי אויך דאָס געריכט.

דאָס לעצטע איז זעהר כאַראַקטעריסטיש, ווייל דאָס הויז וואו דאָס שטאָדטישע געריכט געפינט זיך געהער צום מלוכה-אוצר. אינטערעסאַנט ווער ס'וועט פון געריכט די שטראָף ליידען.

אבגעזאָגט פון זיין אַמט דעם הויפּט-אָרדינאַטאָר.

דער הויפּט-אָרדינאַטאָר פון שפּיטאָל ביי דער היגער אובעזפּיעטשאַלניע ד"ר גראַבעצקי, א משומד (א מאָהל געהייסן ד"ר גראַובערג) איז אָהן שום מאָטיווען אָבגעזאָגט געוואָרן פון זיין אַמט.

ווייזט אויס, אַז דאָס טוישען די רעליגיע און דער נאָמען העלפט אויך נישט.

די דאָקטאָראָווא (אויך א געשמדטע) איז בערימט מיט איהר אויסמיידן יודען. עס זענען געוועזען פאַלן, ווען געהענדיג מיט עכטע קריסטינס, און די לעצטע זענען אַריינגעגאַנגען אין א יודיש געשעפט עפּעס קויפען, האָט די פרומע דאָקטאָראָווא צוגעוואָרט אין דרויסען, נישט אַריינגיין צו א איד.

אורבאַניסטיק

לעצטענס איז דער אורבאַניסטיק שטורם זעהר א שטאַרקער, אַזוי האָט מען איינגעלייגט הייזער אויף די טילנע, זאַטילנע, שיענינסקאַ, אַלעיאַ און אַנד. פערגרעסערענדיג די צאָהל דאַכלאָזע.

ס'איז די העכסטע צייט, אַז דער רב זאָל זיך שטעלן אין שפּיץ פון א קאָמיטעט צו שאַפען באַראַקען פאַר די דאַכלאָזע אָרימע פאַמיליעס.

איבערהויפּט, אַז א פּלאַץ שענקט דער ה' פּעפּער און האָלץ דער ד"ר מאַלינגער.

Fabryka Cukrów „AMOR"
Ostrowiec - Swiętokrz.
ul. PIERACKIEGO 54.
Wydział sprzedaży: tel. 95. Fabryka: tel 184.
עמפּפעהלט איהרע אייגענע
בעסטע אויסאַרבייטונגען:
פערשידענע צוקערוואַרג
הערבאַטניקעס
און וואַפלעס
– סאָלידע בעהאַנדלונג, בעסטע פערקויפס-בעדינגונגען.

פון קרייז-געריכט.

דאָס קרייז-געריכט האָט אויף זיין אַרויספאָהר סעסיע בעטראַכט דעם פּראָצעס פון יאָסעל מילגראָם, בעקערייי-אייגענטימער.

מילגראָם ווערט בעשולדיגט דורכ'ן פּראָקוראָר, אַז וועלענדיג שטערן דעם פּאָליציאַנט וואָוטאַלאַ (היינט אין ראַדאָם) אין זיין דינסט האָט ער איהם פאַלש אָנגעקלאָגט, אַז ער האָט געוואָלט ביי איהם שוחד.

דער ה' מילגראָם ווערט פערטיידיגט דורך אַנ'אַפּליקאַנט פון ראַדאָם.

דער בעשולדיקטער פעררופט זיך אויף קוויטען פון רעסטאָראַציעס וואו דער פּאָליציאַנט האָט געזאָלט טרינקען אויף זיין, מילגראַמס רעכנונג.

נאָכן אויסהערן דעם פּאָליציאַנט, וועלכער טענה'ט, אַז דער בלבול איז געוועזען א שאַנטאַזש פון דעם יודישן בעקער, און עדות פון דער פערטיידיגונג לטובת דעם בעשולדיקטן, לייענט דער ריכטער דעם אורטייל, לויט וועלכען דער ה' מילגראָם בעקומט 6 הדשים תפיסה, אָבלייגענדיג די שטראָף אויף 3 יאָהר, ווי אויך צו בעצאָהלען 200 זל. געריכט־קאָסטען.

בעדראָהט מיט רעדוקציע.

אויף די אַלג. ציפער פון 75 בעאַמטע, וועלכע זענען בעשעפטיגט אין מאַגיסטראַט, אַרבייטען אויך 4 (פיער) יודישע בעאַמטע: 1) אַלס וואָזשני, 2)— בעאַמטער 3) עלעקטראָטעכניק 4) סעקוועסטראַטאָר. דערביי האָט דער ה' זינגער און בירקענוואַלד גרויסע פאַרדינסטען לטובת די פוילישע פרייהייטס-בעוועגונג; דער ה' בירקענוואַלד האָט אפילו אַנ'אויסצייכנונג, דער ה' זינגער געהער צום פעראיין פון געוועזענע פוילישע אַרעסטירטע. (געוועזן אַרעסטירט צוזאַמען מיט דלוגאָשעווסקי)

לעצטענס איז די יודישע עפענטליכקייט אַלאַרמירט געוואָרען, אַז ס'איז בעשלאָסען געוואָרען צו רעדוצירען דעם ה' זינגער און דעם עלעקטראָטעכניק ליבערט.

עס האָבען זיך פאַרגעשטעלט דעלעגאַציעס ביים סטאַראָסטאַ ווי אויך ביים שטאָט-פּרעזידענט וועגען דעם ענין.

דאַביי איז אונז אָנגעגעהם צו פערנאָטירען, דאָס אונזער צייטונג האָט אין די גרעסטע מאָס מיטגעווירקט לטובת דעם ה' זינגער.

די געשיכטע איז פאָלגענדע:

די פאָריגע וואָך האָבן מיר פערעפענטליכט אין רובריק „וואָך-שפּיגעל", וועגן די אונדאַנקבאַרע האַנדלונג פון ה' זובזשיצקי, וועלכער איז געוועהלט געוואָרן אַלס דעפּוטאַט אין סיים א דאַנק די שטאַרקע אונטערשטיצונג פון היגע עסקנים.

די דאָזיגע ווירטשאַפטליכע טהוערס האָבען זיך געפיהלט געטראָפען פון אונזער בעמערקונג און געגאַנגען אַלס דעלעגאַציע צום דערמאָהנטען דעפּוטאַט, וועלכער איז גלייכצייטיג פּרעזעס פון היגען „אָזאָן", און אים איבערגעזעצט דאָס דערמאָהנטע אַרטיקל, פרעגענדיג אים, צי האָבען זיי פערדינט, אַז פאַר זייער עהרענהאַפטע אַרבייט לטובת דעם דערמאָנטען דעפּוטאַט זאָלען זיי היינט האָבען געגען זיך פאַרוואָרפען.

דאָס האָט געווירקט און אין אַנוועזענהייט פון די דעלעגאַציע האָט ער פּערזענליך טעלעפאָנירט צום שטאָט-פּרעזידענט ה' סאָקאָל, און אין רעזולטאַט בלייבט דער ה' זינגער אויף זיין אַמט.

א צימער אין דער לובלינער ישיבה צום אָנדענק פון ר' יצחק מאיר לעסלוי.

די גרעסטע בעדייטונג פון דער לובלינער חכמת-התורה איז געווען דער פאַקט, וואָס זי האָט אַרום זיך פעראייניגט פערשידענע שיכטען פון יודענטום. אַלע קרייזן, אויסער, נאַטירליך, די אַנטי-רעליגיעזע, האָבן אַנטיילגענומען דורך פערשידענע פאָרמען אין די פייערונגען.

ווי ווייט די לובלינער ישיבה האָט געוואונען די סימפּאַטיע פון דער ברייטער יודישער געזעלשאַפט קען מען זעהען פון די גרויסע שפּענדונגען, וואָס זענען אָנגעקומען פון אַלע וועלט-טיילען; בעזונדערס אויסגעצייכענט האָבען זיך יודען פון אַמעריקא, וועלכע האָבן געשפּענדעט גרויסע געלד-סומען, ווי אויך מנדב געווען גאַנצע צימערן אין דעם ניי צוגעבויטען שטאָק פון בנין.

אָבער אויך פּוילישע יודען האָבן זיך געשטעלט אין דער ערשטער רייהע פון די מנדבים. צווישען די, וועלכע האָבען מנדב געווען גאַנצע צימערן געפינען זיך אויך די בעקאַנטע ראַדאָמער נדבנים ברידער לעסלוי, וועלכע האָבען צום אָנדענק פון זייער פערשטאָרבענעם פאָטער ר' יצחק מאיר לעסלוי ז"ל געקויפט א צימער פאַר עטליכע טויזענד זלאָטעס.

דער פערשטאָרבענער ר' יצחק מאיר לעסלוי ז"ל איז ווי בעקאַנט געווען א מיטגליד פון אַדמיניסטראַטיווען ראַט פון דער לובלינער ישיבה. בעת דער גרינדונג פון ישיבה האָט ער געשפּענדעט 200 דאָלאַר און שפּעטער געווען איינער פון די הויפּט-שטיצער. אויפ'ן אָנדענק-טאָפעל, וואָס איז אַרויסגעהאַנגען ביים אַריינגאַנג אין דער ישיבה פיגורירט זיין נאָמען.

צו די איצטיגע פייערונגען זענען די ברידער לעסלוי איינגעלאַדען געוואָרן קיין לובלין צו זיין אַנוועזענד אויף דער ספּעציעלער הזכרה פאַר זייער נאַטוירליכען פאָטער און ביי די פייערליכע עפענונג פון די נייע צימערן.

זונטאָג אינ'ם ערשטען טאָג פון די פייערונגען, זענען געקומען קיין לובלין די ה"ה משה און ישעי' לעסלוי, וועלכע האָבן אייגנהענדיג אַריינגעקלאַפּט דאָס אָנדענק שילדעל אויף דער טיר פון געשענקטען צימער. צומאָרגענס מאָנטאָג זענען געקומען די ה"ה בערל און שמואל לעסלוי, וועלכע זענען געווען אַנוועזענד בעת דער הזכרה, וועלכע ס'האָט געמאַכט דער סעקרעטאַר פון דער ישיבה הרב לעוואַהל.

די ברידער לעסלוי זענען אין לובלין אויפגענומען געוואָרן דורך די אָנפיהרער פון יח"ל מיט'ן פּיאָטרקאָווער רב לויא און ר' יוסף קעניגסבערג בראש, וועלכע האָבן אויסגעדריקט זיי א דאַנק פאַר דער פעראינטערעסירונג מיט יח"ל און אונטערנעשטראָכן, אַז דער אָנדענק פון ר' יצחק מאיר לעסלוי וועט אויף שטענדיג בלייבען בזכרון צווישען זיינע צאָהלרייכע פריינד. (ל.)

לויה פון א געשענדעטע ספר-תורה אין אָדזשעוואָל.

מיט זעקס וואָכן צוריק האָט מען אין שטעטעל אָדזשיוואָל אַרויסגעגנב'עט פון בית-מדרש א ספר-תורה, וועלכע איז היינטיגע וואָך געפונען געוואָרן דורך דער פּאָליציי.

דאָס ספר-תורה איז געווען בעגראָבן אין אומריינקייטן און געווען צעריסען אויף שטיקלעך. אין דער לויה פון דער געשענדעטער ספר-תורה האָבן זיך בעטייליגט אַלע יודען פון שטעטעל.

ריי זעל דען נ. ע.

קומענדיגען מיטוואָך פאַלט אויס די 13-טע יאָהרצייט פון רייזעל דען. שוין 13 יאָהר זענען אַוועק זינט זי איז געשטאָרבן, אָבער איהר אָנדענק איז לעבעדיק ביי אַלע, וואָס האָבן זי געקענט און פון איהר געהערט. דאָס איז דערפאַר, וואָס ביי איר לעבן האָט זי פיעל גוטס געטוהן און דערמיט איז זי געווען א מוסטער פון צדקה און וואוילטעטיגקייט.

איר הויז איז געווען א זאַמעל-פּונקט פון הונגעריגע און ליידענדע, וועלכע זענען פון דאָרט אַרויס זאַט און בעקליידט, געטרייסט און געשטיצט. מ'האָט אין יענע צייטן געשטוינט אין ראַדאָם איבער דער אונגעהוירער גוטהאַרציגקייט פון דער פרוי רייזעל דען, וואָס איז נישט מיעד געוואָרן און מיט איהר ברייטער האַנד געהאָלפן די אַלע, וועלכע האָבן זיך צו איר געווענדעט אין זייער נויט.

כבוד איר אָנדענק. תנצבה.

דאָס לעבען אין קעלץ.

וואָך - נאָטיצען.

ווען א פרעמדער, אלס גאַסט אויף א ווייל, גיט זיך א כאַפּ אריין צו אונז מוז זיין בליק אונבעדינגט פאַלען אויף די ברייט-פונאַנדערגעקלעפּטע פּלאַקאַטן אין פויליש מיט... יודישע נעמען. פונדערווייטענ'ס קען זיך דוכטען, אַז דאָס איז רעקלאַמע-פּלאַקאַטען, פון די זעלבע מענשען, וואָס פיגורירען אויף זיי. איהר האָט דאָ: אָנהויבענדיג פון גרויס-אינדוסטריעלער, סוחרים, קליינ-הענדלער, סטראַגאַן-שטעהער. אַלע זענען זיי דאָ.

דאָס קען זיך בלויז דוכטען, ביים וואַרפען דעם ערשטען בליק אויף די פונאַנדערגעקלעפּטע פּלאַקאַטן. ווארום ווען מען באַקענט זיך נעהנטער מיט'ן אינהאַלט, שטעלט זיך ארויס אַז וואָס: אַז די פּלאַקאַטען זענען פון ארטיגען ווינטער - הילפס - קאָמיטעט, וועלכער האַלט אונז אין שפּייזען מיט ליסטעס. מ'האַלט שוין מיט מזל ביי דער דריטער, און וועמען האָט איר נישט דאָ. און ווען אויף די ערשטע ליסטעס פיגורירען בלויז אידען, האָט מען אָבער שוין פאַרדאָס, אין דער איצטיגער ליסטע אריינגעשטעלט אריער אויך, אָבער זייער צאָהל איז אַזעלבע, דאָס זיי ווערן במעט באלף בטיל. און „צו-פעליג" זענען אויך זייערע נעמען נישט קיין ספּעציפיש אַרישע, הגם זיי זענען ריינע כשר'ע אריער פון דריטען דור אפילו. אָט געפינט זיך דאָרט א נאָמען רייך. ר'הייסט אַפילו אויף דעם ערשטען נאָמען עדוואַרד; אָבער אויך אונזער אינטעליגענץ האָט דאָך אויך ליב אַזעלכע צו טראָגען. דאָ איז אָבער דער עדוואַרד ריין א כשר'ער אַריער.

אַבסערוואַטאָר

שענדליכער אנטיסעמיטישער ארויסטריט פון ארטיגען „עקספּרעס-פּאראַנני" געגען די יודישע ווירטסלייט.

אויף די שפּאַלטען פון אונזער צייטונג האָבען מיר שוין איינמאָהל געשריבען וועגען „עקספּרעס - פּאראַנני" וועמענס רעדאַקטאָר איז ה' זשיטאָמירסקי. דער לייטער פון ארטיגען „אָזאָן" — דאָס נישט קיקענדיג, וואָס די דאָזיגע צייטונג ווערט פיל געליינט דורך אידען, און איבערהויפּט דורך דער ברייטער יודישער אינטעליגענץ, און נעהמט מכלומרשט אַן אלס ליבעראַלע ווייזט זי פון צייט צו צייט ארויס איהר אמת'ן אנטיסעמיטישען פּרצוף.

פערגאַנגענע וואָך האָט זיך אין דער דאָזיגער צייטונג בעוויזען א נאָטיץ אונטער'ן קעפּעל: „יודישע ווירטסלייט ווילען נישט די הייזער רעמאָנטירען", ס'ווערט צווישען אַנדערע דערצעהלט, דאָס דער וואַיעוואָדע האָט צו זיך גערופען די פאַרשטעהער פון דער יודישער קהלה, און זיי אויפמערקזאַם געמאַכט וועגען רעמאָנטירען די הייזער, בכדי צו פערשענערען דעם עסטעטישען אויסזעהן פון שטאָדט. און דאַ באַמערקט די צייטונג, אַז די ביז איצ-טיגע אויפפיהרונגען פון סטאַראָסטאַ וועגען דעם, זענען געבליבען אַהן ער-פאָלג.

מיר פון אונזער זייט קענען נאָר צוגע-בען, אַז גראָד די יודישע הייזער ווערען רעמאָנטירט, ווי אויך די געשעפטען פון אידישע געגענד ווערען אויפגעפרישט דאַנקענדיג אין די נישט אידישע גאַסען, איז די אַרבייט, א גאַנץ בעדייטענד-שוואַכערע.

קאָמוניסטישער פּראָצעס
פאַר'ן קראָקאָווער אַפּעלאַציע - געריכט.

נעכטען דאָנערשטאָג דעם 30-טען יוני. האָט זיך אָנגעהויבען פאַר'ן קראָקאָיוער-אַפּעלאַציע געריכט דער פּראָצעס געגען ש. גאָלדמאַן, אַ. פּיוטקאָ, פר"ל. קויפמאַן פר"ל צעמבערקאָוויטש און אַנד. וועלכע זענען זייענער צייט פאַר'משפט געוואָרען אויף לענגערע תפיסה-טערמינען פאַר אַנטי-מלוכה'שע טעטיגקייט. פון די פאַר'משפּטע געפינט זיך די איינציגע פר"ל. גאָלדשלעגער אויף דער פריי. אַלס פאַרטיידיגער טרעטען ארויס אַדוו. אַלעקסאַנדראָוויטש, גראָס און אַנדערע.

פאַרשטאַרקטע פאַרשענערונג'ס-אַרבייט, אין קעלצער וואָיעוו.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער אונטער-גענומענער דורך די ענטשפּרעכענדע מאַכט-אָרגאַנען פאַרשענערונג'ס - אַקציע אין דער אָרטיגער וואָיעוואָדזשטווא וואָס איז ביז איצט פערנאַכלעסיגט געוואָרען, זענען אין כמעלניק איינינגע געוועלבער פאַרמאַכט געוואָרן.

אין כענטשין האָט דער וואָיעוואָדע נאָך אַן'אינספּעקציע ארויסגעגעבען גע-העריגע פאַראָרדנונגען, וועגן דעם עס-טעטישען אויסזעהן. פאַר'ן פריבן זיך ענטגעגענשטעלן איז פאַרהאַלטן געוואָרן דער אָרטיגער אינדוסטריעלער ה' ריכ-טער, וועלכער איז שפּעטער בעפרייט געוואָרן. די פאַרשענערונג'ס-אַרבייט איז אין פולן גאַנג.

פייערליכע טרויער-הזכרה

אין צוזאַמענהאַנג מיט די שלושים נאָכ'ן אונפאַרגעסליכן ציוניסטישן טהוער, אַלתר ערליך ז"ל, איז פאַרגעקומען אין זאַל פון אָרטיגן ציוניסטישן קלוב א פייערליכע הזכרה, געווידמעט דעם נפטר. דער זאַל איז געווען איינגעהילט אין שוואַרץ.

דער ערשטער רעדנער, דער פאָרזיצער פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע ה' אהרן גראַנדאַפעל, וועלכער שילדערט אין קורצע ווערטער דעם נפטר, און אויך דעם פערלוסט פאַר דער ציוניס-טישער בעוועגונג. דאַן האַלט דירעקטאָר דוד דאַזענבערג א שטאַרקן איינדריקס-פולן הספד וועגן נפטר' אַלס ציוניסט און גלייכצייטיג אַלס מענש מיט א סוב-טעלן כאַראַקטער, וואָס האָט זיך דער-פאַר ערוואָרבן דעם גוטן נאָמען ביי די ברייטע יודישע מאַסן.

ס'רעדט נאָך ה' בעריל מאַשענבערג וועגן נפטר'ס אַרבייטן פאַר'ן ציוניסטישן אידעאַל.

דער ציוניסטישער קאָמיטעט האָט אָנגענומען א בעשלוס, לויט וועלכן דעם נפטר'ס בילד וועט שטענדיג הענגען אין גרויסן זאַל פון ציוניסטישן קלוב.

פּרעמיער סקלאַדקאָווסקי אין קעלץ.

פערגאַנגענע וואָך האָט בעת זיין אינספּעקציע-בעזוך, אויך בעזוכט קעלץ פּרעמיער גענ. סלאַוואָי-סקלאַדקאָווסקי. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט זענען די הייזער ווי אויך מאַגיסטראַט בנינים. ווי געהעריג אילומינירט געוואָרן.

תנוקות של בית-רבן

דער לייטער פון דער פאָלקס-שול אויף פּיאָטרקאָווסקא גאַס ד' כישזי, האָט געמאָלדען דער פּאָליציי, דאָס אין דער דאָזיגער שולע האָט מען אויסגעהאַקט עטליכע פערציג שויבען די אַדורכגעפיהרטע אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט, אַז דער „בעל-מלאכה" דערפון איז דער 16-יעהריגער שילער שטשעפּינסקי פון די זעלבע שולע.

יתגדל ויתקדש...

אַ שוין לאַנג, זעהר לאַנג, האָבען מיר נישט געזעהען אונזער „געטרייען לעזער" אין אַזא געהויבענער שטימונג. ער האָט ממש אריינגעטאַנצט אין דער רעדאַקציע. די אויגן האָבן ביי איהם געפינקעלט, די באָרד צעפּלאָשעט, דאָס היטעל פערוקט נאָ באַק.

– וואָס איז עס מיט אייך, פאַניע גע-טרייער לעזער, היינט די שמחה? עפּעס זענט איהר דאָך היינט שמחת תורה'דיג געשטימט?

– און איהר זענט נישט שמחת תו-רה'דיג געשטימט? א קלייניגקייט אַזא נחת!

וואָס פאַרא נחת? פון וועמען?

נו, פון דער מפּלה פון דייטש.

–מפּלה פון דייטש? וואו, אין טשעכיען?

–טשעכיען, שמעכיען, – האָט זיך דער „געטרייער לעזער" געקרימט. איך מיין די מפּלה אין נאַיורעק. אוי, האָט דער לואיס'ל – אַ א געזונט אין זיינע ידים אריין – איהם, דעם שמע-לינג צו טשמעלעט!.. אוי, האָט ער איהם צערעכט געמאַכט אַ פּאַדברודעק, ער האָט איהם אַיועקגעלייגט ווי אַ גראַף.

און איהר, ה' רעדאַקטאָר, מיינט טאַ-קע, אַז דער לואיס'ל איז אַ מוזשין? איך גלויב נישט, איך בין פּשעקאָנירט, אַז דער מוזשין איז אַ שידלאָווצער אָדער א פּינטשעווער און זיין ריכטיגער נאָמען איז... לייזער, לוזער, אָדער גאָר לייבטשע, אי, פאַרוואָס הייסט ער לואיס? ווייל אין אַמעריקאַ ענדערט מען זיך די נעמען, פון הערשעל ווערט הערי, פון בנימין — בענדזשאַמין, פון געצעל –גוסטאַוו, פון ארון — אַלפרעד, פון יאַנטשע — דזשעיקאָב, פון חיים — היימי, פון עוזר — אורווינג, נו, איז פון לוזער געוואָרן — לואיס!..

אי, וועט איהר דאָך זאָגען, ער איז דאָך אַ נעגער? גייט שוין. גייט, וואָס טוט נישט אַ יוד צוליב פּרנסה, און בפרט אין אַמעריקאַ? צוליב פּרנסה פער-דינגט זיך אַ לעקיך-בעקער אין א צירק פאַר א העלפאַנט און שלינגט אַרבוזען, מיט דער נאָז.. צוליב פּרנסה, ווערט אַ געגריוועטער שוסטער אַן אַס, און צוליב פּרנסה ווערט א שידלאָווצער יוד – אַ נעגער...

נו, האָט טאַקע דער שידלאָווצער נעגער ר' לואיס וועל לוזער, דער-ציילט דעם יעקישען גבור די מעשה פון שווייגער. דער שוואַרציר לייזער, לואיס בלע"ז, האָט זיך געגרייט ווי דער כהן גדול צו דער עבודה, און האָט גענומען ציילען:

אחת – אַ סטערבענץ אונטער דער גאָמבע.

אחת ושתים – איינס איבער של ראש. און א צווייטן טשערעמעק אין דעם אַרישען זשאָלאַנדעק אריין.

אחת ושלש – א ציה איבערן שיי-טעל, א גלעט אין די ציין, א פער-פּאָהר אין די אויגען. דער יעקע מרו-טשעס: („דאַנער וועטער נאָך איין מאָל") און ער, לואיסל, א ברכה אויף זיינע הענד – סוס אים צוליב; ער גיט אים נאָר איין מאָל. כדי צו ווייזען זיין גוט הארץ. גיט ער אים איינמאָל אין נאָך אמאָל, און אַז שמעלינג ליגט שוין וואַזשנע צעטשמיעלעט מיטן געשיאַ-לענעם פריידיק ארויף, ציילט דער שוואַרצער לאַזער מס"ק נאַיורעק אָפּ: איינס, צוויי, דריי, און, אַז ער האַלט שוין ביי צעהן, וואַשט ער זיך די הענד און זאָגט:

– יתגדל ויתקדש...

– איך זאָג אייך – האָט דער „גע-טרייער לעזער" פערענדיגט – ס'איז שוין צייט מ'זאָל נאָך זיי, נאָך די שמע-לינגס, זאָגען אַ רבנן קדיש!..

אָב-נעק.

Fabryka wód gazowych i owocowych

J. Goldfeder

KIELCE, ul. Mar. Piłsudskiego 6

Specjalność:

Oranżada, Ananas, Kwas - Owocowy

Firma egz. od r. 1908

ווי וועט עס טאַקי נישט העלפען?..

עס פירט זיך ביי אונז, אַז בעת א לויה גייען די מלוים ניט נאָך דער מטה, נאָר קריכען אויף די טראָטואַרן אָדער זיי לויפען אַ שטיק פאַר דער מטה. ווען מען מאַכט דערויף אויפ-מערקזאַם, אַז דאָס איז נישט אַנשטענ-דיג, אַז דאָס איז איבערהויפּט ניט עטיש און זאָגאַר ניט מענטשלעך, זענען עס אידן מבטל. זיי האַלטן, אַז גיין נאָך א לויה איז ניט קיין ענין, אויף וועלכן עס לוינט זיך אָפּצושטעלען, ווייל אויב דאָס לעבען איז ניט ווערט קיין שמעק-טאַבאַק, מכל-שכן נאָכן טויט.

אַנדערע האַלטן ווידער, אַז סאַמער גייט מען נאָך א לויה נאָך דער מטה אין א רייה, איז עס נ"ט אידישלעך, עס איז דאָך א חוקות הגוי.

איך וויל ניט מחולק זיין מיט די דאָזיגע מיינונגען, נאָר איך וויל אויפ-מערקזאָם מאַכען, אַז אין די איצטיגע באַדינגונגען, אין וועלכע מיר לעבען, מוזען די מלוים גיין אַזוי ווי מ'דאַרף, טריט ביי טריט נאָך דער מטה, וואָס ס'רופט ארויס א געוויסען דרך ארץ. ווען מען גייט אָבער צושפּרייט איבער דער גאַנצער גאַס, אָדער מען גייט אויך אויף די טראָטואַרן מער ווי נאָך דער מטה – טרעפט, אַז בעת עס פאָרט אַדורך א פוהר אָדער אַן אויטאָ, ווערט א געשריי, א געפּילדער, דער שאָפער שרייט, אַז מען זאָל מאַכען פריי דעם וועג. די מלוים הייסען אים זיך אָפּ-שטעלן און במילא קומט ארויס א בזיון המת.

א סך לייענער וועלן אויס'בטל'ען זייערע חלומות צו מיין קאָפּ פאַר אַזא אָנווייזונג. דאָס שרעקט מיר אָבער ניט און איך האַלט זיך צוליב מיינע אָבסערוואַציעס ביי דאָס מייניגע, אַז ס'איז שוין די העכסטע צייט, דאָס אויך אידן זאָלען בכלל אָפּהיטען אָרדענונג און בעת א לויה למשל זאָלן זיי זיך נוהג זיין ווי די עטיק פאָדערט עס.

א בן-עיר

פאַרזיכטיגער ביים שרייבן בריעף קיין עסטרייך.

פון לעמבערג שרייבט מען:

מענטשען נעמען זיך דאָס גרינג ביים שרייבן בריוו קיין עסטרייך. צו שרייבען זאַכן, וואָס קענען די דאָרטיגע קרובים אָדער סתם באַקאַנטע ברענגען אין גרעסטן אומגליק. עס מוז דערי-דעריבער געוואָרענט ווערן יעדע יודי-שע משפּחה ביים שרייבן בריוו צו זייערע אָנגעהעריגע קיין עסטרייך, ניט אָנצושרייבן ווערטער, וואָס זענען להוס די דאָרטיגע צו ברענגען אין אומגליק.

א ווינער יוד, וואָס איז געקומען קיין לעמבערג, דערציילט פאָלגענדעס:

א לעמבערגער יודישע פאַמיליע האָט געשריבען צו קרובים אַ יודישען בריוו, קיין ווין, אָנצופרעגען ווי עס גייט די פאַמיליע וכדומה. דאָס וואָלט געווען גוט און מען קען גאָרניט פאַרוואַרפען אימיצען, ווען ער וויל זיך דערוויסען וואָס עס מאַכען זיינע קרובים.

אָבער האָט זיך די דאָזיגע פערזאָן אין לעמבערג דערלויבט צוצושרייבען צום סוף פון בריוו:

„וואָס מאַכט דער רשע"?

די ווינער משפּחה האָט באַקומען דעם בריוו צוגעשיקט ווי געוויינלעך אָן שום פאַרוואורף, אָבער דער אָרט: „וואָס מאַכט דער רשע" איז געווען אונטערגעשטראָכן מיט רויטן בלייפע-דער מיט אַ ראַנדבאַמערקונג:

„ער לעבט אונד געדייהעט! – די צענזור".

מען מוז דערפאַר ניט זיין קיין אוי-בער חכם און זוכען צו שרייבען ווער-טער וואָס זענען אַ גרויסע סכנה פאַר די אַדרעסאַטען.

קעלצער רבי ר' לייבעניו טווערסקי שליט"א אין ראַדאָם.

אויף פאַראַכטאָגען שבת איז געקו-מען קיין ראַדאָם דער קעלצער רבי ר' לייבעניו טווערסקי.

ר' לייבעניו איז אַן'איינקעל פון טריסקער מגיד, וואָס ציהט זיין שטאַם פון ר' מאָטעלע און ר' נחום טשערנאָ-בעלער.

ר' לייבעניו איז אויסער גרויסער למדן און חכם, אויך בעקאַנט אַלס בעל-מופת.

פאַראַכטאָגען שבת האָט ר' לייבעניו געפיהרט טיש ביי שלוש סעודות אין חיגען שטאָטישען בית-מדרש, וואָס איז געווען פול מיט חסידים. ביי זיין תורה-זאָגען האָט געהערשט אַ גרויסע ענגשאַפט. דער עולם איז געווען בעגייסטערט פון זיינע חידושי תורה מיט גמטריות אויף דער סדרה פון דער וואָך.

א גאַנצע וואָך איז געקומען צום רבי'ן אַן'עולם מיט קוויטלעך און אויך היגע לומדים. וואָס האָבען מיט איהם פער-ברענגט לאַנגע שעה'ען אין פּלפּול און חסידות.

איינגעשטאַנען איז דער רבי ר' ליי-בעניו ביים ה' גורפינקעל אויף דער רווינסקא גאַס.

פּראָצעס קאַרטשאַק אָבגעלעגט געוואָרן שוין צום דריטען מאהל

אין ראַדאָם.

היינטיגען דינסטאָג האָט זיך שוין צום דריטען מאָהל געפונען אויף דער וואָקאַנדע פון שטאָט געריכט דער פּראָצעס פון פּשיסיקער „העלד" ווינ-צענטי קאַרטשאַק, וועלכער איז בע-שולדיקט אין שאַנטאַזשירען און אויס-נאַרען אַ וועקסל אויף 500 גילדען פון דער פּשיסיקער פרוי קאַריצקאַ.

אויך דאָס מאָהל איז דער פּראָצעס אָבגעלעגט געוואָרן אָהן טערמין, צוליב דעם וואָס מען האָט צום פּראָצעס נישט צוגעשטעלט פערשידענע וויכטיגע אַקטען צום פּראָצעס.

אר.

KINO APOLLO

ביז זונטאג איינשליסליך
גרויסער פערדאפעלטער פראגראם
אלס ערשטער
א סענסאציאנעלער פילם
דער שאס אין דער נאכט
אלס צווייטער
א זעהר שענער פילם
די סימפאניע פון יוגענט

פריהמארגעז פילמעז
שבת דעם 2־טען 3 אז.
זונטאג דעם 3־טען 12 און 1^{45}
פערדאפעלטער פראגראם
אלס ערשטער פילם
NIE ZNAŁA MIŁOśCi
אלס צווייטער פילם
PŁYNNE ZŁOTO

KINO APOLLO

Jeśli mydło to mydło «Trójka»

פוטוואר רושם איז קעלץ
צוליב'ן ברענגען א יוד אויף דער תליה.

אין גרויסע שפאנונג האט די ארטיגע אידישע געזעלשאפט ערווארט ביז'ן לעצטען מאמענט, דאס דער יודישער יונגערמאן שלמה בן יוסף וועט באגנעדיגט ווערען דורכ'ן הויך־קאמיסאר. ווען ס'איז בעוויסט געווארן טעלעגראפיש, אז דער דאזיגער יונגערמאן איז אומגעברענגט געווארען אויף דער תליה, אלס קרבן פון כלל־ישראל, האט דאס ארויסגערופען א טיפען טרויער ביי דער יוד. באפעלקערונג. די ארטיגע רעוויז. ארגאניזאציע האט ארויסגעלאזט אנ'עקסטרע אויסגאבע אין שווארצע ראהמען, ווי אזוי די עגזעקוציע איז אויסגעפיהרט געווארן און וועגן די לעצטע מינוטן, פון גרויסען פרייהייט'ס־העלד.

ראדאמער בראניק.
בריעף אין רעדאקציע.

ג. ה' רעדאקטאר!

מיר בעטען אבצודריקען אין אייער וו. צייטונג פאלגענדען בריעף:

אין צוזאמענהאנג מיט'ן פראקלאמירען דעם פראטעסט געגן אורטייל אויף דעם גבור וקדוש שלמה בן־יוסף ז"ל. האט די נ. צ. א. פונאנדערגעשיקט איינלאדונגען צו אלע נאציאנאלע און ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס וועגן בעטייליגען זיך אין פראטעסט. אזא בריעף איז אויך געשיקט געווארן צום קליינהענדלער - פעראיין, אבער דער פארשטעהער פון־קליינה. פערבאנד ה' פלאצקי האט דעם בריעף צוריקגעוויזן, זאגענדיג: „מיר האבען נישט קיין אינטערעס מיט אזעלכע שמאנצעסען."

מיר פרעגען דעריבער דעם קליינהענדלער־פערבאנד, ווי אזוי ער קלערט צו רעאגירען געגן אזא ענטפער פון זיין פארשטעהער.

נ. צ. א. ברית הצהר, ברית החיל ברית טרומפעלדאר, מסדה.

אויפקלערונג.

ג. ה' רעדאקטאר!

איך האב דעם כבוד אייך צו בעטען צו פערעפענטליכען אין אייער וו. צייטונג פאלגענדע ערקלערונג:

ווי איך האב זיך דערוויסט, האט א געוויסער ה' פרידמאן, זיך ערלויבט עפענטליך אין שוהל, בעת'ן טרויער מיטינג, צו ערקלערן, דאס איך זאל האבען געזאגט: „אז יודיש בלוט גיסט זיך, ארט מיך נישט". איך ערקלער, אז דאס איז שקר וכזב און פון פינגער אויסגעזויגען. איך פאדער אויף דעם דערמאנטען הערר זיינע ווערטער עפענטליך צוריקצוציהען. אין געגענטייל וועל איך דערפון ארויסציהען די געהעריגע קאנסעקווענצען.

מיט אכטונג **מ. פלאצקי**

פון שטאדט־ראט

די נעכטיגע זיצונג פון שטאדט־ראט איז געווען געווידמעט א רייהע הלוואות, אויף א סומע פון 423 טויזענד זל.

געגן דעם פונקט צו אנולירן פערלעגענע חובות ביי פריוואט מענשען אויף א סומע פון איבער 22 טויזענד זל. זענען ארויסגעטרעטן די ראטמענער ד"ר שטשעפאניאק, אדוו. שוויאנטקאווסקי און קלאשינסקי, מאטיווירענדיג, אז ס'איז נאך מעגליך ביי וועמען וואס אבצונעמען. דער שטאט־ראט האט בעשלאסען צו אנולירען. יעדאך מיט דער אויסבעסערונג פון אדוו. שוויאנסקאווסקי, אז פריהער אלץ צו טוהן בכדי איינצומאהנען, וואס נאר מעגליך איז.

מ'האט ערווארט אנ'אינטערפעלאציע פון די יודישע ראטמענער וועגן יודישע ארבייטסלאזע, וועלכע איז אבער נישט ארייננגעטראגען געווארן. אר.

פרישטשיצע קראנקהייט

נעכטען דאנערשטאג האט מען אויפ'ן היגען יאריד נישט ארייגעלאזט קיין בהמות צוליב דער פרישטשיצע־קראנקהייט, וואס האט זיך לעצטענס פערשפרייט צווישען זיי. די דאזיגע קראנקהייט איז אנשטעקענד און אויך שעדליך פאר מענשען.

נעכטען 6 נ. מ. איז אין מאגיסטראט אבגעהאלטען געווארען א ספעציעלע פרעסע־קאנפערענץ וועגן דעם.

דאנקזאגונג.

מיר דריקן אויס א טיפען דאנק דעם **דירעקטאר פון יודישען שפיטאל ד"ר קליינבערגער,** פאר זיין איבערגעגעבענער און ווארימע פעראינטערסירונג מיט'ן **זוהן** פון אונזער **פערוואלטונג'ס מיטגליד יאמער,** וועמען ער האט אפערירט אויפ'ן געלונגענסטען אופן.

מיר דאנקן אויך אלע **יודישע דאקטוירים** און די גאנצע **פערוואלטערשאפט** פון **יודישען שפיטאל** פאר זייער זארגפעלטיגער און אפפערוויליגער היילונג און השגחה.

מיר ווינשן דעם **ד"ר קליינבערגער** ער זאל תמיד מצליח זיין ביים רעטן די קראנקע.

די פערוואלטונג
פון האנדווערקער פערבאנד
רווינסקא 1

מיטוואך ז' תמוז (6 ליפיעץ)
איז די דרייצענטע יאהר־צייט
פון אונזער אייביג - געשעצטער און קיינמאהל נישט פערגעסענער
מוטער
רייזעל דען נ. ע.
מיטוואך 11 פריה קומט פאר אויפ'ן בית־עלמין
א הזכרה
אויף וועלכער עס ווערן פערבעטען קרובים פריינד און בעקאנטע.
פאמיליע דען.

Fach to pieniądz   Zawód zapewnia byt
ZAPISZ SIĘ NA
KURSY KIEROWCÓW
samochodowych i motocyklowych
E. ŚLASKIEGO, w Radomiu
ul. Koszarowa № 3 tel. 11-13
(Wytwórnia karoserii Samochodowych „Auto-Karos" u p. St. Petersa)
Początek wykładów nowego kursu za kilka dni.

Siatka ple/

אכטונג הויז־ווירטען!
דויערהאפטיג און ביליג
זענען נאר
דראטענע פארקאנעס
צו בעקומען נאר אין דער פאבריק
פון שאטקעס און דראטענע פארקאנעס
ראדאם מאלטשעווסקיעגא 6 (זשעראמסקיעגא 9)
אין הויף

מיר גראטולירען הערצליך אונזער חבר'טע
סטעליא גאלדבערג
צו איהר פערלאבונג מיט ה'
דוד פינעס
די פערוואלטונג און ארג.
א. ס.פ. מסדה אין ראדאם.

W dniu 19-go czerwca zostało otwarte
LABORATORIUM
LEKARSKO - ANALITYCZNE
które mieściło się w aptece K. BRUŚNICKIEJ
a obecnie przeniesione i powiększone pod firmą
„ANALIZY LEKARSKIE"
ul. SIENKIEWICZA 14 (parter)

Z DZWONKIEM
IDEAL JAWA
DOBRA KAWA

Szyboszlif
RADOM
Żeromskiego 20
Telefon 23-20

POLECA:
Lustra
Szkła szlifowane
Szyby

Radomskie Towarzystwo Elektryczne

podaje do wiadomości P. Odbiorców prądu elektrycznego w m. Radomiu, że poczynając od dn. 27 czerwca b. r. podczas trwania dorocznego remontu sieci prądu stałego t. j. do dnia 31 sierpnia b. r będzie przerywać dostarczanie prądu w niedzielę i święta od godziny 4-ej rano do godź. 16-ej.

Kino ADRIA
Do niedzieli dnia 3 lipca włącznie
Wstrząsający dramat z życia kobiety p. t.
10 LAT ŻYCIA
W rol. gł. Katarzyna Hepburn i Franchot Tone
Nad program: DODATKI

Kino ADRIA
שבת דעם 2 — 1 און 3 אז.
זונטאג דעם 3 — 12 און 2 אז.
פריהמארגעז - פילמעז
Wesoła komedia muzyczna p. t.
„Kłopoty małej pani"
W rol gł. Fred Astaire i Joan Fontaine
Nad program: Dodatki

אכטונג קעלץ! אין אלע רעדאקציע און אדמיניסטראציע - ענינים ביטע זיך צו פערשטענדיגן מיט אונזער מיטארבייטער **ס. ביינוואל**

שרייבט יען מען זיך ווענדען:
Red. „Radomer-Kielcer-Leben"
Kielce, ul. Warszawska 2.

אבאנאמענטס פרייז: פאר א חודש אין ראדאם, אין פראווינץ, בעלגיען 4 פראנק, אין אנדערע לענדער 30 סענט.

TARYFA OGŁ.: Na 1-szej stronie mm 1 szp. 40 gr. w tekście mm 1 szp. 60 gr. na ostatnie stron. mm 1 szp. 25 gr.
1-sza i ostatnia strona liczą 10 szpalt.